

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет будівництва, архітектури та дизайну
 (повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
 (повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

Магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему Оцінка Інвестиційно-інноваційної діяльності
 (назва теми)
промислового підприємства

Виконав(ла): студент(ка) 2 курсу, групи БІД-412 м

Спеціальності 076 Підприємництво Торгівля
 (код і найменування спеціальності)
та біржова діяльність

Освітня програма (спеціалізація)
Економіка підприємства

Богомез В.М
 (ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник Севаст'янов Р.В.
 (ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент Іванова М.І.
 (ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет Будівництва, архітектури та дизайну
Кафедра Підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Ступінь вищої освіти Магістр
Спеціальність 076 Підприємство, торгівля та біржова діяльність
Освітня програма (спеціалізація) Економіка підприємства
(код і найменування)
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри І. М. Ткаченко

« _____ » _____ 20 _____ року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Богомоз Владислав Максимович
(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності промислового підприємства

керівник проєкту (роботи) К. е. н. доц. Севастьянов Радик Вікторович
(науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «28» вересня 2023 року № 324

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) 1 грудня 2023

3. Вихідні дані до проєкту (роботи) Науково-методичні матеріали, нормативні акти, статистичні дані АТ „Мотор Січ“

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретичні основи оцінки інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єкта господарювання; дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств АТ „Мотор Січ“; напрямки покращення інвестиційно-інноваційної діяльності АТ „Мотор Січ“

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, кількість слайдів, плакатів)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Оцінка інвестиційно - інноваційної діяльності промислового підприємства»: 87 сторінок, 2 рисунків, 29 таблиць, 32 використаних джерела.

Метою роботи є опрацювання теоретичних та методичних положень формування інвестиційної привабливості промислових підприємств, та на їх основі – розроблення науково-практичних підходів і рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості АТ «Мотор Січ».

Поставлена мета роботи обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити поняття інвестиційно-інноваційної діяльності та класифікацію інвестиційно-інноваційних ресурсів;
- розглянути політику та організаційно-економічні заходи формування інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Мета дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено наступні завдання:

- проаналізувати теоретико-методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств;
- оцінити фінансові показники виробничо-господарської діяльності АТ «Мотор Січ»;
- запропонувати напрями підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ, ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ, ОБґРУНТУВАННЯ, ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНО - ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	8
1.1. Сутність, класифікація і структура інвестиційної та інноваційної діяльності суб'єкта господарювання	8
1.2. Види, форми та джерела інвестиційного-інноваційної забезпечення діяльності суб'єкта господарювання	15
1.3. Методика дослідження ефективності інвестиційно- інноваційної діяльності суб'єкта господарювання	24
Висновки до розділу I	31
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО - ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «МОТОР СІЧ»	32
2.1 Загальна характеристика діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ»	32
2.2. Дослідження основних господарських показників ПАТ «МОТОР СІЧ»	36
2.3. Дослідження основних показників інвестиційно-інноваційної діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ»	53
Висновки до розділу II	59
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО - ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «МОТОР СІЧ»	61
3.1. Вектори покращення інвестиційно-інноваційної діяльності	61
3.2. Обґрунтування економічної ефективності впровадження запропонованих векторів покращення інвестиційно-інноваційної діяльності	69
Висновки о розділу III	78
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

В економічних літературних джерелах широко обговорюються питання, котрі стосуються інвестування та інновацій. Адже саме завдяки залученню інвестицій у здійснення інноваційних проектів можна одержати нові економічні результати, які було б неможливо отримати за звичайного інвестування (при переході виробництва на вищі технологічні уклади, формування інтелектуальних активів, швидке збільшення вартості бізнесу, оволодіння новими ринками збуту тощо). Саме завдяки інвестиціям, вкладеним у виробничий процес, підприємство може досягти значних обсягів виробництва продукції, розширити або ж вийти на нові ринки збуту продукції та отримати значні прибутки, які при ефективному використанні, можна значно примножити.

За сучасних умов розвитку економіки, реалізація інвестиційно-інноваційного процесу можлива лише за умови активізації інвестиційної діяльності, що є складним процесом доки існує недосконале нормативно-правове поле, а законодавча база не стимулює розвиток інноваційного процесу та не гарантує права його учасників.

Активізація інвестиційного забезпечення інноваційного діяльності суб'єктів господарювання є ключовою рисою їх функціонування, адже здійснення даного розвитку залежить від наявності та можливості використання різноманітних інвестиційних джерел. Проте, можливості кожного підприємств щодо впровадження інноваційної діяльності відрізняються між собою, що обумовлено перш за все існуючими фінансовими можливостями. Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що забезпечення відповідного інвестиційного забезпечення інноваційного процесу є ключовим завданням інноваційної діяльності підприємства. Проте, це завдання лежить в площині складно вирішуваних, адже має ряд особливостей. По-перше, розроблення інноваційного проекту потребує значних капіталовкладень, а інвестиції, здійснювані в інноваційну діяльність, насамперед до створення перших зразків інноваційного продукту, входять в категорію «ризикового капіталу».

Подруге, ефективність інвестицій суттєво залежить від нововведень, здійснюваних у інвестиційному об'єкті, а з іншої сторони – рівень інноваційного розвитку будьякого підприємства корелюється із фінансуванням досліджень і впровадженням їх результатів

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти удосконалення процесу підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Мета дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено наступні завдання:

- проаналізувати теоретико-методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств;
- оцінити техніко-економічні та фінансові показники виробничогосподарської діяльності АТ «Мотор СІЧ»;
- запропонувати напрями підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНО - ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Сутність, класифікація і структура інвестиційної та інноваційної діяльності суб'єкта господарювання

Розвиток підприємств будь-якої форми власності та сфери виробництва неможливий без досягнень науки та техніки, котрі втілюються у нові винаходи, технології, продукти, товари, засоби та джерела комунікацій, новітні методи та механізми технічного, соціального, організаційного управління, новітні види послуг. Саме нові винаходи та відкриття є джерелом науково-технічного прогресу, який має на меті покращення життя людства та спрощення буденних рутинних процесів. ХХХХІ століття можна сміливо вважати інноваційною добою, яка характеризується швидкими змінами в усіх сферах життя. Це період переважання наукомістких технологій, прогресу фундаментальних та прикладних наук, впровадження масштабних науково-технологічних задумів та реалізації інноваційних проектів. За даних умов джерелом розвитку сучасного суспільства та буття людини стає інноваційна діяльність, в центрі якої є інновації. Отже, саме вони стають найважливішим інструментом глобальних радикальних змін у розвитку людства та світової економічної системи в цілому. Вперше в науковий обіг термін «інновація» ввів в ХХ ст. видатний австрійський науковець Йозеф Шумпетер. Вивчаючи базові поняття теорії інновацій, він досліджував дану категорію як суттєві зміни технології й управління, нові поєднання стосовно техніки та технології, використання ресурсів або ж створення нових товарів чи послуг. На думку за Й. Шумпетера, інновації – це не лише нововведення, а новітній чинник виробництва [16]. Вчений виокремив п'ять різновидів інновацій: створення невідомого для покупців нового продукту з якісно новими характеристиками; введення нового засобу виробництва, в основі якого не обов'язково повинно бути закладено нове наукове чи технічне відкриття, а може бути використаний новітній підхід до торгівельного застосування продукції; відкриття нового ринку реалізації товару, незважаючи на те, чи існував раніше

даний ринок або ж ні; використання нових до нині джерел матеріалів й напівфабрикатів, незалежно від того, чи були раніше ці джерела чи ні; застосування нових інституційних та організаційних форм.

В сучасності України та української економіки вектор розвитку на основі інновацій зазначений у Законах України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 № 433-IV [26-28]. Інновації є основою безперервних економічних змін, котрі впливають на динамічний розвиток і підвищення ефективності діяльності як окремих підприємств, так і всієї економічної системи в цілому. Саме через це суттєве значення мають теоретичні положення, котрі визначають сутність понять «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність». Від розуміння даних наукових понять залежить можливість здійснення інноваційної політики на підприємстві, реалізація системи оцінювання конкретного рівня розвитку інноваційних досліджень, вміле володіння механізмом управління інноваційними процесами не лише на підприємстві, але й в галузі [67]. Оскільки інноваційні зміни на сучасному етапі розвитку України та світу є дуже актуальними та значущими, то ці питання привертають увагу та інтерес багатьох науковців, таких як: Ю.М. Бажал, І.Т. Балабанова, І.Р. Бузька, С.В. Валдайцева, Г.С. Волобуєв, О.С. Височан, М.І. Грицаєнко, О.І. Дацій, Е.І. Крилова, О.А. Лапко, С.В. Мочерний, Л.І. Нейкова, Л.А. Омарбакиєв, О.І. Пампура, А.А. Пересада, Ю.В. Пікуш, С.Ф. Покропивний, М. Портер, Б. Санто, Н.О. Титаренко, П.С. Харів, Д.М. Черваньов, О.Г. Шпикуляк, Й. Шумпетер та інші. Незважаючи на величезну кількість публікацій, деякі аспекти інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності залишаються недопрацьованими, що обумовлює актуальність обраної теми.

Інноваційна діяльність є головною складовою виробничо-фінансової діяльності підприємства, яка направлена на оновлення та покращення його виробничих потужностей та фінансових, соціальних, організаційно-економічних відносин. Об'єктом будь-якої інноваційної діяльності є інновація. Існує безліч трактувань даного поняття, адже кожен вчений трактує дане визначення по-

своєму та вкладає в нього особливий зміст. Бажал Ю.М. під інноваціями розуміє зміну технології виробництва, що має суттєве значення та являє собою стрибок від старої функції виробництва до нової. На думку Волдачек Л., інновація – це суттєві зміни в функціонуванні підприємства як цілісної системи [11]. Харів П.С. розглядає інновації як результат інноваційної діяльності, виражений у вигляді наукових, технічних або ж соціально-економічних новинок, який має бути одержаний на будь-якому етапі інноваційного процесу [18].

Отже, деякі вчені під інноваціями розуміють зміни, що направлено здійснюються в процесі відтворення для кращого задоволення існуючої або сформованої нової потреби суспільства. Або ж як «технічна, організаційна, економічна та управлінська зміна, що відрізняється від існуючої практики на даному підприємстві». Інші вчені стверджують, що інновація – це «комплексний процес виготовлення, розповсюдження та використання нового продукту для ліпшого задоволення існуючих потреб людей». Також дуже часто інновації ототожнюють з процесом створення нового технічного продукту та розповсюдження його в межах всієї економіки, а в довгостроковій перспективі вбачають в інноваціях джерело добробуту та результат творчої діяльності, котрий направлений на розробку, створення і поширення новітніх видів конкурентоспроможної продукції, сучасних технік і технологій, застосування нових, прийнятних ринковим умовам ведення господарства організаційних форм та методів, стилів управління. Отже, узагальнюючи всі точки зору щодо сутності інновацій та підводячи підсумки, виділимо наступні їх особливості: інновація є бажаною, необхідною зміною, що приносить користь порівняно з попереднім станом будь-якого об'єкту, предмету, процесу; дана зміна має бути практичною та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

Враховуючи всі визначення щодо трактування змісту категорії «інновація», їх всі можна умовно розподілити на три великі групи, в яких інновації будуть розглядатись як:

- 1) результат певного винаходу;
- 2)) процес змін характеристик чи властивостей;
- 3) 3) засіб для реалізації нових можливостей

Деякі вчені сприймають під інвестиціями будь-яке вкладення грошей, котре може бути не пов'язане із досягненням суб'єктами інвестування конкретних цілей. Ряд науковців існуючі визначення щодо трактування інвестицій пов'язують лише з приростом капіталу або ж з одержанням поточного доходу, хоча інвестиції за своєю суттю, можуть мати на меті не тільки економічні, але й позаекономічні цілі вкладення капіталу. Також часто «інвестиції» вважають синонімом категорії «капітальні вкладення», проте інвестиції можуть здійснюватися не лише в приріст обігових активів, але й в різні фінансові інструменти та деякі види нематеріальних активів. Тобто, капітальні вкладення є одним із видів інвестицій, а не їх визначенням. На думку Волчанської Л.В., під інвестиціями можна вважати засоби, що направляються на відтворення або збільшення капіталу з метою одержання прибутку в майбутньому. Гобрей М.В. вважає, що під інвестиціями потрібно розуміти ті економічні ресурси, що спрямовуються на збільшення як реального капіталу суспільства, так й інвестиції в «людський капітал», які на сучасному етапі набувають усе більшого значення. Під інвестиціями, Перар Ж., розуміє додаткові вкладання до вже наявних коштів, тобто це вкладення, які направлені на розширення бізнесу або створення умов для підвищення ефективності його функціонування Титаренко Н.О., вважає що інвестиції можна вважати всі існуючі види активів, що вкладаються в господарську діяльність з ціллю одержання прибутку [17].

Проте, інноваційний розвиток підприємств неможливий без інвестиційної підтримки. Саме інноваційна направленість інвестицій у сучасній економіці є тим максимально потужним фактором економічного зростання, котрий є детермінантою для стабільної, гнучкої, злагоджено працюючої системи

інвестування та пов'язаних з нею механізмами. Поняття «інвестиція» є первинною поняттям, базою побудови ієрархії інших понять, що віддзеркалюють відтворення основного та оборотного капіталів. Термін «інвестиція» є похідним від латинського слова «invest» та означає «вкласти».

Характеризуючи інвестиції, ніхто з авторів не звернув увагу на головну ознаку інвестицій – їх ризиковість. Відсутність даної ознаки в визначенні є значним недоліком, адже лише в зазначених випадках термін «інвестиції» є неповним, бо втрачається його природне значення. Ризик завжди існує через те, що при здійсненні будь-якої інвестиційної програми існує можливість її відхилення від наміченої цілі інвестування. Цьому причинами може стати наявність великої кількості економічних дестабілізуючих факторів, які в комплексі і формують ризик. В економіці існує такий термін, як «інвестиційний ризик», під яким розуміють можливість настання подій, що здійснюють певні наслідки, в тому числі і негативні: втрати інвестиційного доходу; недотримання цілі інвестування; втрата інвестованих коштів тощо. Саме тому на нашу думку, інвестиції – це грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), бажає вкласти в проект, з ціллю збільшення ефективності діяльності будь-якої сфери діяльності даного проекту (з врахуванням існуючих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому [13]. Поряд з терміном «інвестиції» часто використовують таке поняття як «інвестиційне забезпечення», яке є достатньо багатогранним, але єдине визначення щодо його трактування на даний час відсутнє. О.Ю. Шилова, під інвестиційним забезпеченням підприємства розуміє підсистему, яка призначена для покриття всіх витрат виробничого характеру та накопичення з ціллю збільшення обсягів виробництва та збуту продукції, ресурси підсистеми формуються з додержанням принципів оптимальності, довгостроковості, альтернативності. На думку Я.А. Шевцової, «інвестиційне забезпечення» – це система заходів щодо концентрації та вкладенні інвестицій та вибору оптимальних методів управління у сфері вкладення фінансів [83]. Під інвестиційним забезпеченням, В.О. Герасіна, вважає таку систему, котра включає

матеріальні, фінансові, інформаційні й інші ресурси, які стимулюють одержання прибутку або соціального ефекту [14]. За визначенням С.В. Параконного, під інвестиційним забезпеченням варто розуміти всі види приватних та інтелектуальних цінностей, котрі інвестуються в підприємницьку діяльність, в підсумку чого формується дохід або одержується соціальний ефект [58]. О.О. Колесник зазначає, що інвестиційне забезпечення – це множина ресурсів та заходів, що є потрібними для реалізації інвестиційного процесу [36]. На думку М.Ю. Коденської, інвестиційне забезпечення – це організаційно умови та економічні відносини, які виникають під час руху фінансів, вкладених в капітал з ціллю створення, накопичення та використання інвестиційних ресурсів задля розвитку виробництва. Проаналізувавши думки вчених щодо категорії «інвестиційне забезпечення», ми сформулювали власне визначення: «Інвестиційне забезпечення – це комплекс різноманітних умов, ресурсів, методів, економічних механізмів і важелів, котрі забезпечують бажаний перебіг інвестиційних процесів і призводять до зміни кількісних і якісних показників діяльності підприємства у довготривалій перспективі, при його здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища».

Головною метою інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств є формування його ефективної господарської діяльності в будь-якій сфері економіки на новій методологічній, організаційній, технологічній основі для забезпечення конкурентоспроможності розвитку та закріплення позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства – це система, котра вмістить в собі наступні елементи: 1. Суб'єкти інвестування, до яких включають всіх суб'єктів господарювання, які зацікавлені в інвестуванні засобів у інноваційну діяльність для одержання конкретного ефекту: урядові інституції (міністерства і відомства), індивідуальні інвестори (приватні особи), корпоративні інвестори (наукові установи, інноваційно активні підприємства, суб'єкти інноваційної інфраструктури, спеціалізовані інноваційні фонди), різноманітні за своєю формою фінансово-кредитні установи (банки, інвестиційні компанії, страхові компанії,

лізингові компанії, недержавні пенсійні фонди та ін.), іноземні інвестори та венчурні фонди; 2. Об'єкти інвестування – це всі сфери, програми, проекти, в які мають вкладатись кошти задля підвищення ефективності їх функціонування. До них належать: інноваційні програми та проекти; певні стадії інноваційного процесу; нові навички та продукти розумової діяльності; обладнання для виробництва та виробничих процесів; структура виробництва та підприємництва; організаційнотехнічні рішення щодо виробничих, адміністративних, комерційних питань, що значно покращують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери; різноманітні суб'єкти інноваційної діяльності, певні напрямки інноваційної діяльності) [25]. 3. Джерела фінансування інноваційної діяльності, основні з яких внутрішні та зовнішні, проте існують й інші класифікації; 4. Форми інвестування інноваційної діяльності, котрі можуть визначатись за різними або ж кількома критеріями (джерела фінансування; суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування та/або його спрямованість – одержання прибутку або ж досягнення іншого соціально-економічного ефекту). Виділяють наступні форми інвестування: державне (комунальне) інвестування (реалізується органами

Для того, щоб система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності була адаптивною до сучасних вимог ринкової економіки, вона повинна будуватись на наступних принципах: 1) погодження системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності із завданням найшвидшого та ефективного досягнення наміченої цілі; 2) наукова обґрунтованість та оптимальність інвестиційних рішень; 3) чітке розподілення джерел інвестиційних ресурсів; 4) концентрація та перерозподіл інвестиційних ресурсів між певними напрямками інноваційної діяльності та конкретними етапами реалізації інноваційного процесу; 5) Системність, що являє собою тобто можливість захвату широкого спектру науково-технічних, організаційних, економічних і соціальних інновацій, ефективно перерозподіляючи інвестиційні потоки між ними, що зумовлює єдність стадій і етапів інноваційних процесів, усіх сфер і напрямків інноваційної діяльності; 6) адаптивність та гнучкість під якими розуміється повсякчасна направленість всієї системи та її окремих елементів за умови значних динамічних

змін зовнішнього середовища для одержання максимальної ефективності [5]. Використання зазначених принципів у практиці інвестування інноваційної діяльності українських підприємств дозволить їм безпосередньо утримувати та значно підвищувати конкурентні переваги при реалізації цього роду діяльності, що призведе до потреби залучення великої кількості інвестиційних ресурсів у інноваційну діяльність підприємств із можливих альтернативних джерел фінансування.

1.2. Види, форми та джерела інвестиційного- інноваційної забезпечення діяльності суб'єкта господарювання

В економічних літературних джерелах широко обговорюються питання, котрі стосуються інвестування. Адже саме завдяки залученню інвестицій у здійснення інноваційних проектів можна одержати нові економічні результати, які було б неможливо отримати за звичайного інвестування (при переході виробництва на вищі технологічні уклади, формування інтелектуальних активів, швидке збільшення вартості бізнесу, оволодіння новими ринками збуту тощо). Найбільш широкий огляд інвестиційної діяльності здійснив Бланк І. О., розробивши власну класифікацію [3]. В ній науковець виділив п'ять основних ознак, за якими класифікував інвестицій 1. За об'єктами інвестування коштів виокремлюють реальні й фінансові інвестиції. Під реальними інвестиціями варто розуміти інвестування грошових засобів у придбання будинків, складів, споруд, технічних приміщень і інших об'єктів нерухомості, або ж вкладення грошових коштів у нематеріальні активи, котрі підлягають амортизації. Фінансові інвестиції – це вкладення грошових засобів у фінансові інструменти. 2. За характером участі в інвестиційному процесі виділяють прямі і непрямі інвестиції. Прямі інвестиції реалізують без фінансових посередників прямо в фонди виробництва з метою одержання прибутку та участі в управлінні підприємством. Прямі інвестиції здійснюють інвестори, котрі вже раніше здійснювали інвестування, та

мають достатньо інформації про об'єкт інвестування, можуть професійно оцінити ризик вкладення коштів та очікувану норму прибутку інвестицій. Непрямі інвестиції, або ж як їх ще називають «портфельні», частіше за все здійснюються пасивними інвесторами, котрі бажають отримати невелику частину компанії і відповідно невеликий, але гарантований прибуток. Дане інвестування реалізується тільки за допомогою посередників, оскільки не всі власники коштів мають достатній професіоналізм для вірного й ефективного вибору об'єктів інвестування коштів [17].

3. За періодом інвестування виділяють короткострокові, середньострокові і довгострокові інвестиції. Короткострокові інвестиції – це вкладення капіталу на не більш як один рік; середньострокові – термін вкладення до трьох років; довгострокові – понад три роки. За своєю суттю інвестиції є довгостроковим вкладенням грошових засобів, проте, через негативні умови інвестиційного клімату, значні темпи інфляції, інвестори здійснюють вклади лише в короткострокові або ж середньострокові інвестиції.

4. За формами власності джерел інвестування поділяють приватні, державні, іноземні та спільні інвестиції. Приватні інвестиції – це інвестування.

Коштів підприємствами недержавної форми власності та громадянами країни. Під державними інвестиціями розуміють вкладення грошових коштів, що здійснюються владою за рахунок бюджетних і позикових коштів. Інвестиції, що здійснюються іноземними громадянами та країнами називаються іноземними. Спільні інвестиції – це вкладення коштів, що здійснюються як суб'єктами даної країни, так і іноземних країн.

5. За регіональною ознакою можна виокремити інвестиції, що здійснюються всередині країни та за кордоном. Під інвестиціями всередині країни розуміють інвестування коштів у межах території даної країни. Під інвестиціями за кордоном варто розглядати інвестування коштів в об'єкти, що розміщені поза межами територіальних кордонів даної країни. На нашу думку, до даної класифікації варто включити інвестиції за наступними класифікаційними ознаками: 6. За сумісництвом вибору можуть бути альтернативні (коли є два чи

більше інвестиційні проекти з схожими чи однаковими умовами вкладання коштів) та взаємозалежні. Взаємозалежними є інвестиції, що відрізняються умовами інвестування та напрямками здійснення інвестицій. 7. За рівнем ризику варто виділити без ризикові, низько ризикові, середньо ризикові, високо ризикові, спекулятивні інвестиції. 8. Інвестиції в залежності від диференційованої норми очікуваного прибутку можна поділити на 6 класів. До 1 класу (змушені капіталовкладення) вимоги до норми прибутку повністю відсутні. Норма прибутку до інвестицій 2 класу (збереження позицій на ринку) мають бути в межах 6%. До 3 класу (відновлення ОВФ) норма прибутку має бути в межах 12%. Норма прибутку до інвестицій 4 класу (економія виробничих витрат) –15%. Клас До 6 класу (збільшення доходу) норма прибутку складає близько 20%. Норма прибутку до інвестицій 6 класу (ризикові капіталовкладення) – 25% [23].

Основними напрямками інвестиційної діяльності підприємства є буденне інвестування для підтримки, оновлення та заміни засобів виробництва, що використовуються, без суттєвої зміни основної діяльності; перспективне інвестування в новітні виробничі засоби з суттєвою зміною характеру та змісту основної діяльності на основі оригінальних інвестиційних проектів. Аналіз іноземного досвіду свідчить, що інвестиції в інноваційну діяльність підприємств мають, в більшості випадків, високу окупність, не дивлячись на суттєвий ризик здійснення таких інвестицій і довгий строк їхньої окупності. Якщо брати інвестиції в наукові розробки, то вони приносять ефект не лише окремому підприємству, котре їх здійснює, але й всьому суспільству в цілому. Суб'єктами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності можуть бути: одиничні підприємства; промислові компанії; фінансові-промислові групи; інвестиційні та інноваційні фонди; малий інноваційний бізнес; органи державного та місцевого управління; приватні особи. Всі перераховані суб'єкти в певній формі беруть участь у відтворювальному процесі та опосередковано впливають на розвиток інноваційної діяльності. Класифікація інвесторів за основними ознаками наведена в таблиці 1.1

Таблиця 1.1- Класифікація інвесторів за основними ознаками

Класифікаційні ознаки	Види інвесторів
За спрямованістю основної діяльності	Індивідуальний Інституціональний
За цілями інвестування	Стратегічний Портфельний
За орієнтацією на інвестиційний ефект	Потоковий інвестиційний дохід Приріст капіталу в довгостроковому періоді Позаекономічний інвестиційний ефект
Стосовно інвестиційного ризик	Не схильний до ризику Нейтральний до ризику Схильний до ризику
За менталітетом інвестиційного поведження	Консервативний Помірний Агресивний
За приналежності до резидентів	Вітчизняний Іноземний

Принципи організації інвестиційного забезпечення інноваційних процесів повинні бути направлені на різноманітність джерел фінансування, на адаптивність і динамічність певних елементів системи та дозволяти швидку й ефективну реалізацію інновацій з їх наступною комерціалізацією, що забезпечує збільшення фінансової віддачі від інноваційної діяльності. Для цього варто дотримуватись двох головних умов: активізація державної інноваційної, науково-технічної та промислової політики та готовність підприємців перейти до активного інноваційного розвитку. Ефективність інноваційної діяльності підприємства в першочергово залежить від інвестиційного забезпечення. Згідно статті 18 Закону України «Про інноваційну діяльність», джерелами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності відповідно до є кошти Державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України [26].

Головним джерелом здійснення інвестицій є власні кошти. В такому випадку здійснюється процес самофінансування: з отриманих прибутків підприємства; з амортизаційного фонду та наявних амортизаційних відрахувань; використання коштів резервного фонду для погашення короткострокових поточних збитків підприємства, запланованих на термін до виходу виробничої та збутової діяльності підприємства на планові показники обсягів випуску та продажу продукції, котрі є більшими за обсяг беззбиткового випуску продукції; фінансування з статутного фонд підприємства. Іншим джерелом фінансування є позикові кошти: кредити банків; позикові кошти, котрі отримуються від розташуванні на біржі чи позабіржовому фондових ринках облігацій, котрі спеціально випускаються; кредит від постачальників ресурсів (запасів, напівфабрикатів, сировини, комплектуючих виробів тощо) при купівлі цих ресурсів на виплату або ж з відстроченим платежем; лізинг обладнання з відтермінованим викупом його після того, як обладнання буде надане з дозволом користуватись їм протягом певного терміну на умовах оренди; кошти закордонних інвесторів. До залучених коштів належать: кошти акціонерів/засновників (пайовиків) та тих, хто купив акції попередніх додаткових емісій; кошти, отримані від розташування на фондовому ринку нових випущених акцій (або отримуються від додаткових нових пайовиків, якщо йдеться про неакціонерні; підприємства, у яких статутний фонд після перереєстрації може збільшуватись за рахунок внесків у нього від додатково прийнятих членів) [49]. Виокремлюють також інші змішані джерела фінансування, котрі містять в собі: випуск і розташування конвертованих один в одного акцій та облігацій; одержання форвардних контрактів на постачання нової продукції з суттєвим відтермінуванням постачання. Окрім цього є нетрадиційні (альтернативні) інструменти інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, до яких варто включити: венчурні фонди, бізнес-інкубатори, бізнес-ангели, краудфандінг. Венчурний капітал є особливим різновидом капіталу. Інвестори, котрі здійснюють вкладення коштів, виступають як замовники майбутніх інновацій, і якщо вони

будуть успішними – як співвласники новоутвореного підприємства. Венчурні капіталовкладення є попередньою оплатою витрат виконання замовлень [14].

Бізнес-інкубатори – це організації, які надають на певний термін, спеціально обладнані приміщення або ж інші об'єкти малим та середнім підприємцям, котрі лише починають свій розвиток, для допомоги їм досягти фінансову самостійність. Інкубатори підтримують будь-які задуми. Бізнес-ангелами є приватні інвестори, котрі вкладають кошти в інноваційні проекти на початку становлення підприємства в обмін на повернення грошових коштів або ж долю в капіталі (лише блокуючий пакет, а не контрольний). «Ангели», на відміну від венчурних капіталістів, вкладають свої власні кошти. Краудфандінг – це співтовариство людей, котрих об'єднують гроші для підтримки задумів, персон або ж установ. Вони взаємодіють в Інтернеті на спеціалізованих платформах або в соціальних мережах. Краудфандінг має значний потенціал, та може бути відмінною бізнес-моделлю, яка забезпечує лише реалізацію певного проекту на початкових стадіях розвитку. Кожен з альтернативних інструментів має відмінності (табл. 1.2.)

Таблиця 1.2 Порівняльний аналіз нетрадиційних джерел фінансування

Спосіб інвестування	Обмеження	Переваги	Недоліки
Венчурні фонди	обирають проекти на базі бізнес-планів	робота направлена на ризикові інвестиційні проекти	підприємство може втратити контроль над своїм проектом
Бізнес-інкубатори	лише для малого та середнього бізнесу	вкладають кошти в інтелектуальний капітал	не допомагають у пошуку прями
Бізнес-ангели	потрібно повертати вкладення або доля в капіталі	удосконалюють існуючу бізнес-модель, аналізують перспективи проекту на ринку	несуттєве вкладення в капітал
Краудфандінг	співпрацюють в мережі Internet на спеціалізованих сайтах	внесення безповоротних, інвестицій з рекламою інноваційного товару	якщо не набрати необхідні кошти, проект не одержує вкладення, оскільки вони повертаються інвестора

Різноманітність джерел інвестування інноваційної діяльності визначає необхідність повного дослідження можливостей вибору кожного з джерел, переваг і недоліків їхнього використання. Переваги та недоліки джерел фінансування інвестицій подані в табл. 1.3.

Таблиця 1.3- Переваги та недоліки основних видів джерел фінансування інвестиційно

Джерела фінансування інвестицій в розвиток основині засобів виробництва	
Переваги	Недоліки
1	2
Бюджетування витрат	
1. Можливість вирішення значних за обсягами соціальних, економічних проблем. 2. Безоплатна основа. 3. Отримання значних грошових надходжень під мінімальний банківській відсоток.	1. Нераціональне використання коштів. 2. Обмежена можливість залучення капіталу внаслідок дефіциту бюджету. 3. Недосконалість впровадження державної інвестиційної політики
Фінансування за рахунок власних коштів	
1. Високий прибуток за критеріями норм прибутковості інвестиційного капіталу. 2. Висока швидкість залучення. 3. Повне збереження контролю над використанням. 4. Зниження ризиків неплатоспроможності	1. Невеликий обсяг залучення. 2. Низький рівень зовнішнього контролю ефективності використання
Фінансування за рахунок позабюджетних коштів	
1. Використання досвіду країн з розвинутою залізничною інфраструктурою. 2. Суворий зовнішній контроль використання. 3. Можливість залучення грошових потоків під невисокий відсоток.	1. Нестабільна політична та економічна ситуація у країні. 2. Доволі високий відсоток фінансових ризиків. 3. Важка процедура знаходження донора інвестицій
Кредити банків	
1. Високий обсяг залучення. 2. Суворий зовнішній контроль використання	1. Доволі значна складність залучення й оформлення. 2. Сплата судного відсотка. 3. Значні ризики несплати відсотків. 4. Необхідно забезпечення застави

Продовження таблиці 1.3

Облігаційні позики	
1. Забезпеченість фінансового доходу. 2. Залучення дешевих грошових потоків. 3. Відсутність забезпечення застави. 4. Забезпечують весь спектр потреб господарства	1. Досить обмежена кількість утримувачів облігацій. 2. Мала кількість операцій з купівлі та продажу на вторинному ринку. 3. Незабезпеченість. 4. Обмеженість попиту. 5. Низька корпоративна культура емітентів. 6. Недосконалість законодавства в цій сфері, обмеження обсягу емісії для акціонерних товариств і відсутність такого типу обмеження для підприємств інших форм власності
Кошти закордонних інвесторів	
1. Можливість залучення великого капіталу. 2. Можливість отримання прибутку для інвесторів та державних КОВВ. 3. Повне збереження контролю над управлінням	1. Нестабільна політична та економічна ситуація у країні. 2. Високий відсоток фінансових ризиків. 3. Довготривалість процесу отримання

Головними факторами, які визначають використання тих чи інших джерел вкладення в інновації, є наступні: розмір і вид підприємства, котре здійснює інновації; кредитна історія підприємства та його фінансовий стан; рівень диверсифікації діяльності підприємства; радикальність інновації; розмір і очікуваний ефект від інновації; ризикованість інновацій; міра залежності підприємства (тобто самостійне підприємство або воно засноване великою корпорацією); період часу на створення інновації. З перелічених факторів можна зробити наступний висновок: великі підприємства, які мають більші фінансові і виробничі можливості, можуть виділити засоби для вкладення в інноваційний розвиток; дрібні підприємства, які лише формуються, не мають значної кількості власних коштів, тому самофінансування для них неприйнятне; якщо підприємство кредитоспроможне (обумовлено фінансовим станом позичальника, майновим забезпеченням, яке надане кредиторам і хорошою «кредитною історією», тобто

вчасним погашенням кредитів, які бралися) підприємство може покладатись на довіру вкладників та на доступ до позикових і залучених джерел інвестування; якщо ж для успішної реалізації проекту ключовим є швидкість залучення інвестицій, то в доцільніше використовувати кредит; якщо підприємство спеціалізується на виконанні досліджень та розробок, то в цьому випадку діяльність може забезпечуватись коштами венчурних інвесторів; при венчурному фінансуванні передбачається інвестування інновацій як за рахунок придбання акцій (паїв), так і за рахунок кредитування підприємств; велике диверсифіковане підприємство здатне одержувати інвестиції в інновації з різних джерел [29].

Отже, інноваційна діяльність будь-якого підприємства характеризується значною мірою невизначеності та ризику, тому важливо використовувати різноманітні джерела інвестування для досягнення їхньої адаптивності вимогам ринку. Кожне джерело має багато переваг і недоліків, тому при схваленні рішень щодо їх вибору варто ретельно зважувати «за» та «проти». Підприємницьким суб'єктам варто свідомо ставитись до вибору інвестора, оскільки саме від цього буде залежати не тільки можливість здійснення інноваційного проекту з гарними результатами, а й перспективи його подальшого функціонування та розвитку [14].

1.3-Методика дослідження ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності

Інновації – головний двигун прогресу, оскільки саме вони дають можливість підприємству, з однієї сторони, одержати конкурентні переваги та покращити свою конкурентну позицію на ринку, фінансове становище, підвищити виробничі потужності та потенціал персоналу, а з іншої – потребують значних фінансових ресурсів. Без вчасного, стабільного, економічно обґрунтованого інвестиційного забезпечення здійснення інноваційної діяльності є неможливим. Проте, для того, щоб інноваційна діяльність була максимально ефективною, потрібно своєчасно та комплексно досліджувати показники ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Мета дослідження полягає в виборі найбільш ефективних напрямків інноваційної діяльності, програм і проектів підприємства. Головними завданнями для проведення оцінки є: визначити чи відповідає фінансове становище фірми його ключовим параметрам стосовно інноваційного розвитку; дослідити можливості до інноваційного розвитку; охарактеризувати, проаналізувати та обрати інноваційні проекти; оцінити досліджувані показники інноваційної діяльності; виявити можливі невикористані резерви підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності; дослідити результати впливу інноваційних рішень на фінансові показники діяльності підприємства.

Щоб оцінити інноваційну діяльність підприємства варто використовувати різноманітні джерела інформації: дані спеціальних досліджень, щорічні статистичні дані Державної служби статистики України, дані з звітів підприємств тощо. Комплексну оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємства варто здійснювати за схемою, наведеною на рис. 1.1.

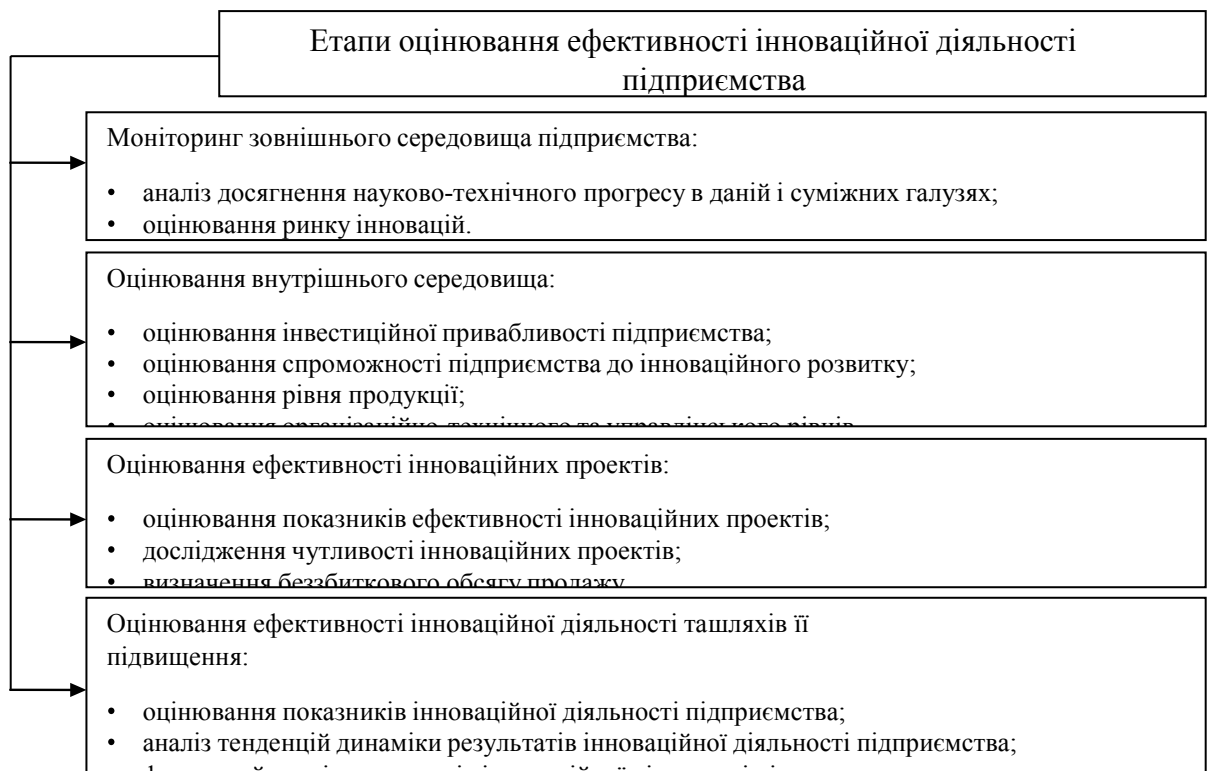

Рисунок 1.1. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства

Для оцінювання ефективності інноваційних рішень використовують довготермінові критерії, які передбачають визначення тенденцій зміни показників, які характеризують результати введення інновацій у довготерміновому періоді на основі використання математичних методів і моделей прогнозування. Дослідження ефективності інноваційної діяльності протягом короткострокового періоду спрямоване на оцінку ефективності господарської діяльності підприємства. Оцінювання здійснюється з врахуванням всіх чинників, які впливають на результати інноваційної діяльності. Оцінити ці чинники можливо з використанням інтегрованого підходу на базі врахування різноманітних напрямів діяльності підприємства, в тому числі інноваційного розвитку, бізнес-процесів, маркетингу, фінансів (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4 - Критерії оцінювання ефективності інноваційних рішень

Підходи до оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційних рішень	Завдання	Показники
<i>Короткотермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності діяльності.	Оцінити ефективність внутрішніх ресурсів для впровадження інновацій.	Продуктивність діяльності; ефективність; якість; гнучкість; задоволеність.
<i>Середньотермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності інноваційних проектів.	Вибрати альтернативи інноваційним рішенням та обґрунтувати їхню ефективність.	NPV – чиста теперішня вартість; PI – індекс дохідності; IRR – внутрішня ставка доходу; PP – термін окупності.
Оцінювання ефективності інноваційних рішень на основі бенчмаркінгу.	Оцінити ефективність інноваційних рішень на основі порівняння з конкурентами чи аналогами.	Конкурентоспроможність інноваційних рішень; критерій відповідності сегментів ринку можливостям реалізації потенціалу підприємства при роботі на них; критерій ризиковості інноваційних рішень.

Продовження таблиці 1.4

<i>Довготермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності інноваційного розвитку на основі прогнозування.	Оцінити ефективність інноваційних рішень на основі визначення тенденцій зміни показників їхнього	Прогнозування результатів реалізації інноваційних рішень; прогнозування змін та впливу чинників, що впливають на ефективність реалізації інвестиційно-інноваційних рішень.

Не дивлячись на деякі недоліки використання комплексу показників для оцінки інноваційної діяльності підприємств, варто виокремити наступні моменти концепції:

- стратегічні карти сполучають кількісні й якісні показники оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства, котрі доповнюють інформацію з джерел фінансової інформації та зменшують ризик підприємств в напрямку до досягнення короткострокових і довгострокових цілей;
- разом із підсумковими показниками для оцінки результатів діяльності, використовую показники, які відображають ступінь використання ресурсів для реалізації інноваційної діяльності підприємства;
- до уваги беруть наступні періоди розвитку підприємства: минулий, поточний та майбутній, котрі направляють старання підприємства не лише на покращення фінансового стану, а й на одержання результату в майбутньому;
- розподіл основних показників діяльності та доведення їх до найнижчих ланок управління. Це дасть змогу посилити контроль за виконанням та врахує чинник децентралізації управління як важливий напрямок збільшення ефективності управління підприємством;
- виокремлюють головні аспекти діяльності підприємства, котрі формують конкурентні переваги, потрібні для досягнення успіху в майбутньому [47].

Кожен з перелічених методів має свої переваги та недоліки, а також сферу, коли доцільно використовувати той чи інший метод (таблиця 1.5.). Наприклад, розрахунок чистої приведеної вартості та внутрішньої норми дохідності мають

однакову сферу застосування, тоді як інші показники доцільно використовувати при других ситуаціях.

Таблиця 1.5- Порівняльна характеристика обраних методів обрахунку економічної ефективності проектів

Переваги методу	Недоліки методу	Сфера застосування
Метод чистої приведеної вартості		
Метод орієнтований на досягнення головної мети фінансового менеджменту – збільшення надбання акціонерів.	Метод не об'єктивно відображає вплив зміни вартості нерухомості та сировини на чисту поточну вартість проекту. Використання методу ускладнюється труднощами прогнозування ставки дисконтування.	При схваленні або відмови від єдиного проекту, а також при виборі між декількома проектами застосовується даний метод, рівноцінний методу внутрішньої ставки рентабельності. Застосовується при аналізі проектів з нерівномірними грошовими потоками.
Метод внутрішньої норми дохідності		
Достовірність розрахунків дозволяє оцінити прибутковість проекту	Метод не враховує грошові надходження після закінчення терміну окупності проекту	Метод застосовуються для швидкої відбору проектів, а також в умовах інфляції, політичної нестабільності або при дефіциті ліквідних коштів: ці обставини орієнтують підприємство на отримання максимальних доходів у найкоротші терміни
Метод індексу прибутковості		
Простота розрахунків дозволяє легко оцінити прибутковість проекту	Не враховуються доходи від ліквідації старих активів, можливість реінвестування отриманих доходів. Метод не дозволяє вибрати проект з однаковими нормами прибутку, але різними інвестиційними витрати	Використовується під час прийняття рішення про доцільність подальшого аналізу або відмови від проекту на ранній стадії

Залежно від можливе двома напрямками [14] :

Здійснення проекту підприємством, котре виробляє різноманітну продукцію. Баланс підприємства віддзеркалює структуру й вартість власних і позикових коштів підприємства, виражену в середньозваженій вартості капіталу.
 $NPV \text{ проекту} = NPV \text{ підприємства із проектом} - NPV \text{ підприємства без проекту}.$

Розрахунки потоків для оцінки чистої приведеної вартості можуть проводитися:

а) не враховуючи джерела додаткового фінансування, котрі будуть необхідні для реалізації проекту: розраховують вільний грошовий потік, враховуючи повернення одержаних минулих позик і відсотків за ними; ставкою дисконтування виступає середньозважена вартість активів підприємства (оскільки реалізація проекту не повинна призводити до збільшення вартості капіталу підприємства). Чиста приведена вартість, що розраховується, за своїм змістом віддзеркалює оцінку ринкової вартості діяльності підприємства (з проектом і без нього), проведену з використанням підходу, який є заснованим на прогнозуванні витрат і прибутків.

б) з врахуванням додаткових джерел фінансування, без яких проект не може бути реалізований: до вільного грошового потоку додають отримані підприємством у прогнозований період додаткові власні та позикові джерела фінансів, і віднімають повернення позикових коштів і плату за їхнє використання. Цей потік віддзеркалюватиме грошовий потік, котрий залишиться в розпорядженні акціонерів; ставка дисконтування має бути не нижчою за одержаний рівень рентабельності капіталу підприємства. Чиста приведена вартість, яка розраховується, віддзеркалює ринкову вартість акціонерного капіталу підприємства.

Здійснення проекту за схемою проектного фінансування зі створенням спеціальної проектною компанії Special Purpose Vehicle (SPV), засновниками котрої можуть бути різноманітні підприємства, які зацікавлені в проекті:

а) розрахунки на етапі утворення проектною компанії.

Без врахування джерел фінансування: початковий баланс нульовий; вільний грошовий потік; ставка дисконтування та й сама, що при розрахунку ефективності проекту в цілому. Чиста приведена вартість, яку розраховують, віддзеркалює виду діяльності підприємства, здійснення інноваційного проекту вартість проекту.

З врахуванням джерел фінансування: початковий баланс нульовий; залишковий грошовий потік; ставка дисконтування не нижча за отриманий рівень рентабельності власного капіталу підприємств тієї ж самої галузі. Чиста приведена вартість, яку розраховують, віддзеркалює вартість акціонерного

капіталу проектного підприємства.

б) проект «Т» років здійснюється проектним підприємством (на час здійснення розрахунків баланс проектного підприємства відображає його активи та пасиви і включає особливості всіх джерел фінансування, що були використані за «Т» років) [16].

Без врахування джерел додаткового фінансування: грошовий потік не включає надходження й повернення додаткових позик та вартість вільного грошового потоку; ставкою дисконтування є середньозважена вартість капіталу підприємства. Розрахунок чистої приведеної вартості віддзеркалює вартість бізнесу проектного підприємства без обліку додаткового фінансування.

З врахуванням джерел додаткового фінансування: грошовий потік включає надходження й повернення позик, що були на час «Т» і додаткових позик і їхній залишковий грошовий потік; ставка дисконтування не нижча за одержаний рівень рентабельності власного капіталу галузі. Розрахунок чистої приведеної вартості віддзеркалює вартість акціонерного капіталу проектного підприємства з урахуванням додаткового фінансування [31].

Якщо ж в проекті бере участь кредитор, то основна увага звертається на доцільність кредитування банком підприємства, котре здійснює проект. При цьому розраховується позитивна величина чистої приведеної вартості потоку, в якому відтоками є кошти, що надаються банком за кредитом, а притоками – повернення

$$NPV_{\text{кредитора}} = \sum_{t=1}^T \frac{K_t + \%t}{(1+i)^t} - \sum \frac{K_{vt}}{(1+i)^t}, \quad (1.1)$$

кредитних коштів разом з відсотками.

де K_t – кредитні ресурси, котрі повертаються та відсотки ($\%t$), K_{vt} – видані в період часу t кредитні кошти, i – ставка дисконтування, що дорівнює максимальній

прибутковості варіативних для банку фінансових інструментів з тим же

рівнем ризику.

Отже, оцінювання ефективності інвестування інноваційної діяльності підприємства обов'язково повинно базуватись на загальноприйнятих показниках інноваційного проекту, а також є необхідним побудова сценарію здійснення рішень.

Висновки до розділу 1

1. Інноваційна діяльність є головною складовою виробничо-фінансової діяльності підприємства, яка направлена на оновлення й покращення його виробничих потужностей та фінансових, соціальних, організаційно-економічних відносин. Об'єктом будь-якої інноваційної діяльності є інновація. Інновація – це завершений результат творчої праці дослідника, котрий втілений у вигляді певного продукту, товару, послуги та базується на отриманих нових знаннях, відкриттях чи винаходах і головною метою якого, є підвищення конкурентоспроможності галузі, в якій він винайдений.

2. Особливості інновацій: інновація є бажаною, необхідною та корисною зміною в попередньому стані будь-якого об'єкту, предмету, процесу; ця зміна повинна мати практичне застосування та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

3. Інноваційний розвиток підприємств неможливий без інвестиційної підтримки. Саме інноваційна направленість інвестицій у сучасній економіці є тим максимально потужним фактором економічного зростання, котрий є детермінантою для стабільної, гнучкої, злагоджено працюючої системи інвестування та пов'язаних з нею механізмів. Інвестиції – це грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), планує вкласти в проект, з метою підвищення ефективності діяльності

будь-якої сфери діяльності даного проекту (з урахуванням можливих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому.

4. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства – це система, котра вмістить в собі наступні елементи: суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування; джерела фінансування інноваційної діяльності, основні з яких внутрішні та зовнішні; форми інвестування інноваційної діяльності. Основними напрямками інвестиційної діяльності підприємства є буденне інвестування для підтримки, оновлення та заміни засобів виробництва, що використовуються, без суттєвої зміни основної діяльності; перспективне інвестування в новітні виробничі засоби з суттєвою зміною характеру та змісту основної діяльності на основі оригінальних інвестиційних проектів.

5. Для розрахунку ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності використовуються наступні ключові показники: чиста приведена вартість (NPV); внутрішня норма дохідності (IRR); дисконтований період окупності (DPP); індекс прибутковості (PI). Кожен з перелічених показників має свої переваги та недоліки, а також сферу, в якій є доцільним застосування того чи іншого показника.

РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО - ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «МОТОР СІЧ»

2.1 Загальна характеристика діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ»

ПАТ «Мотор Січ» - українське підприємство, що займається розробкою і виробництвом, ремонтом і обслуговуванням авіаційних газотурбінних двигунів для літаків і вертольотів, а також промислових газотурбінних установок. Штаб-квартира розташована в місті Запоріжжя, є одним з найбільших підприємств у світі та єдиним в Україні, яке реалізує повний цикл створення сучасних авіаційних двигунів від розробки, виробництва й випробування, до супроводу в експлуатації та ремонті.

На сьогоднішній день ПАТ «МОТОР СІЧ» випускає більше 60 типів і модифікацій двигунів для більше 80 видів літаків і вертольотів різного призначення [30].

Крім того, підприємство виробляє широкий спектр продукції наземного застосування і товарів народного споживання.

В даний час на підприємстві розпочато серійне виробництво авіаційних двигунів нового покоління ТВ3-117ВМА-СБМ1, АІ9-3Б, Д-36 сер.4А, Д-436Т1/ТП, ВК-2500, АІ-222-25, Д-436-148, АІ-450-МС, МС-14, ТВ3 117ВМА-СБМ1В, ТВ3 117ВМА-СБМ1В 4 і 4Е серії для літаків Ан -140, Ан -74ТК- 300, Ту-334, Бе-200, Як-130, Ан-148 , Ан-158 , Ан-2-100 , вертольотів Мі-8МТВ, Мі-17(171), Мі-24, Мі-28, Мі 35 , Ка-32, Мі-8Т та Мі-8МСБ і ведеться інтенсивна підготовка до серійного виробництва Д-27, АІ -222- 25Ф, АІ 25ТЛШ, АІ-450М, МС-500В, для літаків Ан-70, L-15, L-39 і вертольотів Мі-2М і МСБ-2 [30].

Основні види діяльності:

- розробка, підготовка і організація дослідного і серійного виробництва авіаційних двигунів, іншої авіаційної техніки;
- збут авіаційних двигунів на внутрішньому та міжнародному ринках;
- після продажне обслуговування та ремонт авіаційних двигунів;
- робота по підвищенню ресурсу та строків служби авіаційних двигунів;

- розробка, виробництво і збут на внутрішньому та міжнародному ринках товарів народного споживання, продукції промислового, виробничо-технічного і спеціального призначення, та ін. [8, с. 6].

Структура продукції ПАТ "МОТОР СІЧ" наведена на рис. 2.1.

Рисунок 2.1 - Структура продукції ПАТ «Мотор Січ» в 2021 р.

З рисунку 2.1 зображено, що дохід компанії забезпечує продаж авіаційних двигунів. Також з виробництвом і технічним супроводом газотурбінних двигунів на підприємстві ведеться підготовка досвідченого і серійного виробництва газотурбінних приводів і електростанцій, у тому числі теплоенергетичних комплексів з парогазовим або когенераційним циклом. Підприємство ПАТ «МОТОР СІЧ» у рамках ліцензійної діяльності виробляє, транспортує та постачає теплову енергію усім категоріям споживачів (населення, бюджетні організації та інші). Виконання ліцензійної діяльності здійснюється за допомогою котельні № 2, яка введена в експлуатацію у 1955 році і має загальну потужність 218 Гкал. До складу котельні входять котли: Парові котли: Бабкок-Вількокс № 7 потужністю 26,4 Гкал Бабкок-Вількокс № 8 потужністю 26,4 Гкал Бабкок-Вількокс № 9

потужністю 6,6 Гкал Водогрійні котли: ПТВМ-50 №11, №12, №13 потужністю по 50 Гкал кожний КОЛВІ 10000р, потужністю 8,6 Гкал (Котел є спареним та складається з двох котлів КОЛВІ 5000) Парові коли призначені для підготовки вихідної води (деаерації) приготування гарячої води (резервне джерело гарячого водопостачання) та забезпечення технологічних потреб підприємства. Водогрійні котли ПТВМ-50 №11, №12, №13 мають призначення для виробництва теплової енергії на опалення усіх категорій споживачів і працюють тільки у опалювальний період. Водогрійні котли КОЛВІ 10000р призначені для виробництва теплової енергії на гаряче водопостачання для забезпечення усіх категорій споживачів. 9 Котел введено в експлуатацію у 2016 році завдяки реалізації інвестиційної програмою ПАТ «МОТОР СІЧ», схваленої НКРЕКП м. Київ. До складу котельні також входять: насосні групи, хім. водопідготовка, мазутне господарство, для забезпечення безперебійної поставки теплової енергії для нужд підприємства АТ «МОТОР СІЧ». Транспортування теплової енергії здійснюється за допомогою теплових мереж загальною протяжністю 70,700 км. Втрати складають – 22,351 тис. Гкал, 9,06 % (за 2018 рік). Для забезпечення нормативних показників втрат теплової енергії на магістральних та розподільчих трубопроводів у рамках заходів по підготовки теплового господарства до опалювального періоду, та у рамках виконання ремонтних робіт на трубопроводах встановлюється сучасна тепла ізоляція [30].

ПАТ «МОТОР СІЧ» входить до складу наступних об'єднань підприємств:

- Асоціація підприємств авіапромисловості України «Укрaviaпром», м. Київ.
- Запорізький обласний союз промисловців, підприємців «Потенціал».

До складу підприємства без права юридичної особи входить 14 структурних підрозділів, розташованих в різних регіонах України, а також представництва в м. Київ, Індії, Китаї, ОАЕ, Ірані. Система якості на підприємстві сертифікована: - фірмою BUREAU VERITAS Certification на відповідність вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008; - центром сертифікації Державіасертифікат в системі «Воєнний реєстр», м. Москва; - центральним органом Системи сертифікації РФ; -

АНО ЦС «Якість». Виробництво та ремонт авіаційної техніки сертифіковані: - авіаційним реєстром МАК; - Державіаадміністрацією України. Також підприємство має «Сертифікат розробника авіаційної техніки», та сертифікати типу на двигуни АІ-450-МС, та ТВЗ-117ВМА-СБМ1В. Основним принципом кадрової політики товариства є збереження та поповнення висококваліфікованого кадрового потенціалу, що досягається: - наданням працівникам підприємства реальних можливостей професійного розвитку [8, с. 7].

В даний час ПАТ «МОТОР СІЧ» активно розвиває напрямок зі створення, ремонту, модернізації вертольотів в рамках реалізації програми вертольотобудування. На підприємстві реалізується декілька напрямків з даної тематики: модернізація вертольотів типу Мі-8 в профіль Мі- 8МСБ шляхом установки нових двигунів ТВЗ-117ВМА-СБМ1В 4Е серії власної розробки; модернізація вертольотів Мі-2 в профіль Мі-2МСБ шляхом установки двигунів нового покоління АІ-450М; створення вертольотів МСБ-2, МСБ-6.

ПАТ «МОТОР СІЧ» є найбільшим підприємством в авіаційній промисловості України, який випускає широкий спектр авіадвигунів для літальних апаратів різного призначення. Підприємство реалізує повний цикл створення сучасних авіаційних двигунів - від розробки, виробництва і випробування до супроводу в експлуатації і ремонту. Якість і надійність продукції, що випускається підприємством, підтверджується її успішною експлуатацією більш ніж в 100 країнах світу.

На світовому ринку ПАТ «МОТОР СІЧ» зарекомендувало себе підприємством, що випускає продукцію з високими технічними характеристиками на сертифікованій виробничій базі. Виробництво і ремонт авіадвигунів сертифіковані Авіаційним Регістром Міждержавного Авіаційного Комітету (МАК) і Державним департаментом авіаційного транспорту України. Поряд з високоякісним ремонтом в заводських умовах, фахівцями підприємства відпрацьовані технології відновлення двигунів середнім ремонтом в умовах експлуатації з забезпеченням високої якості виконуваних робіт.

Розвинена і налагоджена система технічного супроводу двигунів дозволяє надавати конкурентоспроможні послуги практично в будь-якій точці земної кулі і на протязі всього терміну експлуатації.

Однією з найважливіших завдань підприємства є розширення ринків збуту. З метою заняття нової ринкової ніші ПАТ “МОТОР СІЧ” розвиває напрямок з розробки, ремонту і модернізації вертольотів в рамках реалізації власної вертолїтної програми [30].

На базі ПАТ “МОТОР СІЧ” створюється українське вертольотобудування: активно розвивається напрямок по ремонту і модернізації існуючої техніки, а також розробки та виготовлення нових вертольотів.

Вертолїтний програма підприємства передбачає кілька етапів - від модернізації і заміни двигунів існуючих вертольотів до розробки і сертифікації вертольотів власної конструкції з подальшим запуском в серійне виробництво.

Крім основної продукції авіаційного та промислового профілю підприємство виготовляє широку номенклатуру товарів народного споживання.

Високопрофесійні кадри, унікальна виробнича база, передові технології дозволяють забезпечити високу якість і надійність продукції, що випускається.

Метою діяльності підприємства є виробництво довговічної і надійної техніки, що повною мірою задовольняє вимоги замовника та створює максимальні зручності споживача [30].

2.2. Дослідження основних господарських показників ПАТ «МОТОР СІЧ»

Економічний стан авіапідприємств України багато в чому залежить від кон'юнктури зовнішніх ринків. Нестабільні показники відновлення ділової активності та економік країн, які є основними споживачами української продукції, в останні роки були одними з основних чинників, які негативно впливали на галузь. Пріоритетними ринками збуту української продукції є країни СНД, Індія, Ірак, Іран, Лівія, Єгипет та інші

У середньостроковій перспективі ринок авіаперевезень військових і

цивільних вантажів може випробувати недолік літаків відповідного призначення, оскільки наявний парк літаків сімейства "Антонов" країн СНД, Близького Сходу, Африки і Південно-Східної Азії потребує оновлення внаслідок значного рівня зношеності. Однак системна криза вітчизняної авіабудівної галузі ставить під сумнів виконання навіть вже наявних контрактів на поставку літаків.

В цілому, без значних обсягів фінансування і підтримки наукових розробок, необхідних для збільшення виробництва і зниження собівартості продукції, на тлі практично повної відсутності внутрішнього попиту, українським авіабудівним підприємствам буде вкрай складно конкурувати на зовнішніх ринках. Проведемо SWOT-аналіз АТ «Мотор Січ» (табл.2.1).

Таблиця 2. 1-SWOT-аналіз ПАТ «Мотор Січ

	Можливості: держзамовлення на поставку вертольотів; зростання потреб у авіатехніці; 3) проникнення на ринок Китаю і країн Південно-Східної Азії 4) створення авіадвигунів 5-го покоління протягом декількох років; високий ступінь зносу авіаційних парків країн СНД	Загрози: політична нестабільність; 2) недостатня законодавча забезпеченість галузі; 3) загострення стосунків між Україною та Росією; 4) посилення конкуренції на ринку авіадвигунів; 5) подорожчання імпортованих комплектуючих та сировини; низький рівень витрат на НДДКР
Сильні сторони: 1. виробництво двигунів з унікальними характеристиками, диверсифікована продуктова лінійка; 2. тривалі історичні зв'язки з великими клієнтами, міцні позиції на ринку СНД; 3. повний цикл створення авіадвигунів, 4. партнерство з КБ «Івченко-Прогрес»; 5. досвідчений і кваліфікований персонал; 6. низька частка позикових коштів	1) зростання частки ринку за рахунок виробництва двигунів з унікальними характеристиками; 2) розширення асортименту продукції та послуг; 3) збільшення кількості партнерів та споживачів 4) створення авіадвигунів 5-го покоління; 5) залучення до роботи кваліфікованого персоналу може стати конкурентною перевагою підприємства; зростання частки ринку за рахунок гарної репутації	1. за допомогою наявності власних коштів зменшувати залежність від постачальника; 2. міцні позиції на ринку СНД сприятимуть закріпленню підприємства на зовнішньому ринку
Слабкі сторони: 1) недостатня ємність внутрішнього ринку; низький рівень контролю над операційною діяльністю з боку міноритарних акціонерів	1. диверсифікація з метою мінімізації ризиків; 2. наступальна маркетингова політика 3. прагнення до лідерства за витратами; 4. створення високотехнічного виробництва	1. пошук нових ринків збуту; 2. реструктуризація кадрової політики; 3. необхідність залучення фінансового капіталу

Серед політичних факторів необхідно виділити наступні:

- спрямованість державної політики України на розвиток інноваційного потенціалу оборонно-промислового комплексу;
- сприяння держави авіаційному та, зокрема, авіаприладобудуванню;
- практично повна відсутність державного регулювання на ринку комерційної авіації.

Найважливішими соціальними факторами, що впливають на розвиток галузі авіаційного приладобудування є:

- проведення урядом України курсу на підвищення престижу інженерних спеціальностей;
- істотне відставання рівня матеріального забезпечення працівників вітчизняного авіаприладобудування від багатьох інших галузей промисловості;

високий середній вік кваліфікованих фахівців, зайнятих на підприємствах авіаційного приладобудування.

До провідних економічних чинників, на нашу думку, слід віднести:

- вплив економічної кризи, спричиненої пандемією коронавірусу в 2020 році;
- інші фактори, описані у пункті 1.3 кваліфікаційної роботи.
- підвищення доступності кредитів для підприємств галузі як результат тенденції до зниження ставки рефінансування.

Серед основних технологічних факторів відзначимо наступні:

випереджаюче впровадження зарубіжними приладобудівними фірмами технологій інтегрованої модульної авіоніки;

- недосконалість міжнародних механізмів захисту інтелектуальної власності;
- надзвичайно швидка зміна поколінь авіаційної техніки.

Отже, найбільший вплив на підприємство надають технологічні та економічні фактори зовнішнього середовища, а саме слабкий вплив - соціальні чинники.

Проведемо горизонтальний аналіз активу балансу АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р. (табл.2.2).

Таблиця 2.2-Горизонтальний аналіз активів в АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р

види майна	Структура майна на підприємстві до підсумку балансу в цілому					Відхилення
	2016	2017	2018	2019	2020	
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи	28,43%	26,24%	28,36%	28,22%	26,22%	-2,21%
Нематеріальні активи:	0,01%	0,01%	0,01%	0,04%	0,02%	0,01%
Незавершені капітальні інвестиції	0,00%	0,24%	0,46%	2,87%	2,96%	2,96%
Основні засоби	27,27%	24,11%	24,45%	23,29%	21,38%	-5,89%
Інвестиційна нерухомість	0,13%	0,09%	1,21%	1,18%	1,11%	0,98%
Довгострокові фінансові інвестиції	0,32%	0,11%	0,07%	0,09%	0,08%	-0,24%
інші фінансові інвестиції	0,14%	0,01%	0,03%	0,01%	0,04%	-0,10%
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,03%	0,00%	0,68%	0,00%	0,00%	-0,03%
Відстрочені податкові активи	0,00%	0,23%	0,32%	0,34%	0,33%	0,33%
Інші необоротні активи	0,53%	1,44%	1,13%	0,41%	0,31%	-0,23%
II. Оборотні активи	71,52%	73,76%	71,63%	71,76%	73,76%	2,24%
Запаси	54,25%	49,08%	55,81%	60,37%	58,29%	4,04%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4,96%	10,73%	4,84%	4,45%	5,78%	0,82%
за виданими авансами	3,53%	1,93%	3,21%	2,34%	2,67%	-0,86%

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7
з бюджетом	0,97%	0,93%	0,92%	0,60%	0,53%	-0,44%
з нарахованих доходів	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,89%	1,26%	1,18%	0,79%	1,68%	0,79%
Поточні фінансові інвестиції	3,97%	0,03%	0,03%	0,04%	0,00%	-3,97%
Гроші та їх еквіваленти	2,72%	9,47%	4,98%	2,69%	4,28%	1,56%
Інші оборотні активи	0,22%	0,32%	0,65%	0,49%	0,52%	0,30%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групивибуття	0,05%	0,00%	0,00%	0,02%	0,02%	-0,04%
Всього	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%

Спостерігаємо, що за 5 років структура балансу значно не змінилась, частка необоротних активів знизилась на 2,21%, частка оборотних активів виросла на 2,24. Найбільшу частку, станом на кінець вересня 2020 року в активі балансу складала оборотні активи – 73,76%, серед них запаси складала 58,29% всіх активів. Частка основних засобів склала 21,38% [30].

Як бачимо, в структурі необоротних активів АТ «Мотор Січ» станом на 09.30.2020 року:

- 81,52% становлять основні засоби підприємства. Компанія має власні та орендовані основні засоби.
- 11,29% незавершені капітальні інвестицій ;
- 4,24% інвестиційна нерухомість;

інші частки незначні та складають менше 1%.

Таблиця 2. 3-Горизонтальний аналіз пасиву в АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р

Строки пасиву	Частка в структурі балансу в цілому					Відхи- лення
	2016	2017	2018	2019	2020	
1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал	67,62%	69,47%	72,41%	73,37%	73,56%	5,94%
Зареєстрований (пайовий) капітал	1,31%	0,96%	0,95%	0,99%	0,95%	-0,36%
Капітал у дооцінках	0,03%	0,42%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,03%
Додатковий капітал	3,06%	5,99%	5,45%	5,67%	5,44%	2,38%
Емісійний дохід	1,94%	1,44%	1,43%	1,48%	1,42%	-0,52%
Накопичені курсові різниці	0,22%	-0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,22%
Резервний капітал	0,33%	0,24%	0,24%	0,25%	0,24%	-0,09%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	63,31%	61,88%	65,76%	66,47%	66,94%	3,63%
Вилучений капітал	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Інші резерви	-2,17%	-1,43%	-1,43%	-1,48%	-1,42%	0,74%
Неконтрольована частка	-0,42%	-0,03%	0,01%	0,00%	0,00%	0,42%
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	5,81%	12,32%	11,62%	11,06%	11,32%	5,51%
Відстрочені податкові зобов'язання	0,04%	0,05%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,04%
Пенсійні зобов'язання	0,29%	0,53%	1,03%	1,18%	1,08%	0,79%
Довгострокові кредити банків	0,07%	1,27%	0,95%	0,59%	0,29%	0,21%
Інші довгострокові зобов'язання	0,14%	5,40%	5,53%	5,51%	6,61%	6,48%
Довгострокові забезпечення	0,34%	0,50%	0,38%	0,33%	0,32%	-0,02%

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	26,56%	18,21%	15,97%	15,57%	15,12%	- 11,45%
Короткострокові кредити банків	3,94%	2,76%	1,90%	2,26%	1,90%	-2,05%
Векселі видані	0,00%	0,00%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%
за довгостроковими зобов'язаннями	0,15%	0,20%	0,29%	0,40%	0,55%	0,39%
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3,59%	2,03%	2,63%	3,60%	2,98%	-0,61%
розрахунками з бюджетом	2,15%	0,72%	0,83%	0,12%	0,22%	-1,93%
за авансами	15,54%	11,26%	9,01%	8,08%	8,43%	-7,11%
за розрахунками зі страхування	0,14%	0,14%	0,16%	0,15%	0,13%	-0,01%
за розрахунками з оплати праці	0,45%	0,41%	0,45%	0,37%	0,35%	-0,10%
з учасниками	0,09%	0,34%	0,11%	0,11%	0,09%	0,00%
Поточні забезпечення	0,35%	0,22%	0,35%	0,34%	0,29%	-0,06%
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	-0,01%
Інші поточні зобов'язання	0,15%	0,13%	0,21%	0,14%	0,18%	0,03%
Всього	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%

В структурі пасивів більшу частку становить власний капітал компанії, за 5 років його частка виросла на 5,94% та склала 73,56%. Частка довгострокових зобов'язань складає 11,32%, за 5 років їх частка зросла на 5,51%, частка поточних зобов'язань складає 15,12%, їх частка скоротилась на 11,45%.

Таблиця 2.4-Основні фінансово-економічні показники ефективності діяльності АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р.

№	Показники	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6
2	Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	2 100 135	15 024 451	12 239 687	6 436 902
3	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	748 333	6 669 907	7 291 413	4 379 093
4	Чистий прибуток, тис. грн.	304 666	2 856 288	1 252 193	-525 071
5	Витрати на 1 грн реалізованої продукції, тис. грн.	0,36	0,44	0,60	0,68
6	Чисельність персоналу, осіб	26 985	25 445	22 221	21 256
7	Фонд оплати праці, тис.грн.	400 590	2 772 299	2 352 259	2 251 310
8	Середньомісячна ЗП, грн	1 237	9 079	8 821	8 826
9	Зарплато-віддача, грн/грн	4,73	37,51	4,41	2,74
10	Продуктивність праці, тис.грн/особа	78	590	551	303

Негативним є зростання витрат на 1 грн. продукцію, за період вони збільшились на 23 грн., до цього призводить збільшення цін на імпортні комплектуючі та витрат на електроенергію.

Чисельність персоналу скоротилась за 5 років на 9508 осіб, зокрема через сильне зниження обсягів виробництва в 2018-2019 роках.

Середньомісячна заробітна плата за 5 років збільшилась на 7783 грн. та склала 9020 грн., такий рівень заробітної плати є на рівні середнього по Україні, тобто, для кваліфікованого персоналу такий рівень оплати занижений.

Проте, зарплато віддача знизилась на 1,31 грн. Продуктивність праці виросла за період на 466% (за рахунок скорочення чисельності персоналу).

Розглянемо показники ефективності використання основних засобів

підприємства (табл.2.5).

Таблиця 2.5- Показники ефективності використання основних засобів АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р.

№	Показник	2016	2017	2018	9 місяців 2019	9 місяців 2020	Відхилення 2020/2016
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Фондовіддача	0,36	2,34	1,72	0,93	1,19	0,83
3	Фондомісткість	2,75	0,43	0,58	1,07	0,84	-1,92
4	Фондоозброєність	214,33	252,60	320,26	324,91	369,45	155,12
5	Коефіцієнт зносу основних засобів	34,85	38,42	39,97	45,33	49,19	14,34
6	Коефіцієнт оновлення основних фондів	0,00	10,06	8,25	12,47	12,47	12,47
7	Коефіцієнт вибуття основних засобів	53,49	62,38	66,58	82,90	96,80	43,31
8	Рентабельність основних засобів	5,22	40,68	17,36	-7,95	14,68	9,45

Бачимо, що фондовіддача підприємства протягом досліджуваного періоду зростає, та склала на кінець періоду 1,19 тобто зросла ефективність використання основних фондів. Фондомісткість навпаки знижується.

Фондоозброєність виросла за 5 років на 155,12, така динаміка вказує на зростання технічної оснащеності праці на підприємстві.

Коефіцієнт зносу основних засобів виріс на 12,47%. Тобто техніка зношується більшими темпами, ніж в попередні роки. Коефіцієнт оновлення основних фондів виріс на 43,31%. Коефіцієнт вибуття основних засобів зріс на 9,45, оскільки обсяги закупки основних фондів менші, ніж темп зносу застарілого обладнання. Рентабельність основних засобів збільшилась на 9,45% та склала 14,68%.

Отже, як бачимо, ефективність використання основних фондів підприємства можна зробити висновки, що ефективність використання основних фондів знижувалась в 2018-2019 роках.

Найбільш узагальнюючими показниками діяльності підприємства є показники рентабельності. Проведемо аналіз показників рентабельності АТ «Мотор Січ» (табл.2.6).

Таблиця 2.6- Показники рентабельності АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р.

	Показники	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення 2020/2016
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Рентабельність власного капіталу	2,15	19,74	6,19	-2,46	4,45	2,30
3	Операційна рентабельність продаж	14,51	19,01	10,23	-8,16	12,03	-2,47
4	Рентабельність основної діяльності	70,04	81,29	23,78	-12,92	37,14	-32,90
5	Рентабельність активів	1,45	11,31	4,27	-1,82	3,20	1,75
6	Рентабельності оборотних активів	2,07	19,43	8,52	-3,57	6,30	4,23
7	Рентабельності необоротних активів	5,11	46,96	16,39	-6,28	11,58	6,47

Спостерігаємо рентабельність власного капіталу виросла на 2,3%. Рентабельність продажу знизилась в 2020 році на 2,47 та склала 12,03. Рентабельність основної діяльності в 2020 році знизилась на 32,9 та склала 37,14, тобто в 2018 році підприємство знизило свою рентабельність. Рентабельність активів в 2020 році виросла на 1,75. Рентабельності оборотних активів виросла в 2018 році на 4,23. Рентабельність необоротних активів виросла в 2020 році на 6,47.

Проведемо аналіз ділової активності підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7. Аналіз ділової активності підприємства

№	Показники	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення 2020/2016
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Коефіцієнт оборотності активів	0,10	0,70	0,42	0,22	0,27	0,17
3	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,14	0,70	0,58	0,32	0,35	0,22
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,95	3,47	4,09	2,77	2,42	1,48
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,41	3,29	2,92	1,77	2,03	1,62
6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,18	1,05	0,74	0,38	0,45	0,27
7	Середній період обороту дебіторської заборгованості в днях	380	104	88	130	149	-232
8	Середній період обороту кредиторської заборгованості в днях	885	109	123	203	178	-707
9	Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,43	0,95	0,72	0,64	0,84	0,41

Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, його зростання на 0,17 свідчить про збільшення прибутків на кожну одиницю активів компанії.

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів виріс на 0,32, зростання показника свідчить про прискорення обороту оборотних засобів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості виріс на 1,48 та склав 2,42 на кінець звітного періоду. Чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках, тому зростання показника в 2017-2018 роках є позитивним явищем для підприємства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості виріс на 1,62. Зростання коефіцієнта в 2020 році означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства.

Середній період обороту кредиторської заборгованості знизився з 885 до 178, тобто підприємство стало швидше сплачувати свої боргові зобов'язання. Середній період обороту дебіторської заборгованості знизився з 380 до

149, тобто контрагенти швидше оплачують свої зобов'язання з оплати товарів та послуг.

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості в 2016 році становило 0,43 та виросло до 0,84 в 2020 році, тобто обсяги кредиторської заборгованості помітно знизились.

З проведеного аналізу можна зробити висновки, що в 2019-2020 роках підприємство погіршило свої показники ділової активності, проте, за 5 років дані показники суттєво зросли, що свідчить про ефективність господарської діяльності компанії. Проведемо аналіз показників ліквідності АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р.

Таблиця 2.8- Показники ліквідності АТ «Мотор Січ» в в 2016-2020 р.р

№	Показники	2016	2017	2018	2019	2020	Відхи- лення 2020/2016
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,55	0,59	0,61	0,63	0,64	0,09
3	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,15	0,87	0,59	0,31	0,36	0,22
4	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними засобами	0,80	1,08	0,91	0,78	0,82	0,02
5	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,17	2,09	2,28	2,62	2,76	0,59
6	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,20	0,22	0,66	0,38	0,34	0,13
7	Коефіцієнт критичної ліквідності	0,79	0,65	1,36	0,99	0,73	-0,06

Спостерігаємо, що коефіцієнт забезпеченості власними коштами більше 0,1, тобто відповідає нормативному значенню, показник виріс за 5 років на 0,09.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу виріс на 0,22 та склав 0,36.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними засобами, в 2016-2020 роках показник відповідає нормативному значенню, значення показника зросло в 2017 році та знижувалось в 2018-2019 роках, що свідчить про зростання залежності від короткострокових джерел фінансування.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує можливість підприємства негайно погашати всі свої заборгованості. Норматив даного показника становить від 0,1 до 0,2. Значення показника відповідає нормативному та виросло на 0,59. Коефіцієнт поточної ліквідності щорічно знижується. Нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3. Отже, підприємство має низький рівень поточної ліквідності та не зможе вчасно погасити свої борги. Коефіцієнт критичної ліквідності склав 0,99, що відповідає нормативному значенню. Отже, підприємство має нормальний рівень ліквідності.

Таблиця 2.9- Аналіз ліквідності балансу АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р.

Ранжування активів балансу	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020
1	2	3	4	5	6
Високоліквідні активи (A1)	1 431 665	2 765 602	1 479 216	771 701	1 264 557
Швидколіквідні активи (A2)	1 504 023	-3 395 833	2 616 719	3 476 062	1 966 925
Повільноліквідні активи (A3)	11 653 836	14 384 130	16 654 077	17 248 888	17 369 017
Важколіквідні активи (A4)	6 082 733	7 640 876	8 366 083	7 998 569	7 744 328
Баланс	20 672 257	21 394 775	29 116 095	29 495 220	28 344 827
Ранжування пасивів балансу	Кінець 2016р.	Кінець 2017р.	Кінець 2018р.	Кінець 2019р.	Вересень 2019 р.
Найтерміновіші зобов'язання (ПІ)	4 084 553	-3260264	3709340	4882981	2663935

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6
Короткострокові пасиви (П2)	844006	804356	560539	641896	559837
Довгострокові пасиви (П3)	1 243 619	3 586 201	3 429 355	3 133 647	3 342 921
Постійні пасиви (П4)	14500079	20264482	21416861	20836696	21778134
Баланс	20 672 257	21 394 775	29 116 095	29 495 220	28 344 827

Проведемо аналіз ліквідності балансу за даними табл.2.11

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань.

За даними за 2016 рік:

$$A1=1431665 < П1=4084553$$

$$A2=1504023 > П2=844066$$

$$A3=11653836 > П3=124361$$

$$A4=20672257 > П4=14500079$$

За даними за 2020 рік: $A1=1264537 < П1=2663935$

$$A2=1\,966\,925 > П2=559837$$

$$A3=17\,369\,017 > П3=3\,342\,921$$

$$A4=7\,744\,328 < П4=28\,344\,827$$

З проведеного аналізу ліквідності балансу бачимо, що в 2016-2020 роках у підприємства недостатній рівень поточної платоспроможності, проте швидко реалізовані активи перевищують короткострокові пасиви та організація може бути платоспроможною в недалекому майбутньому.

Таким чином, проведений аналіз ліквідності підприємства показав, що АТ «Мотор Січ» характеризується низьким рівнем ліквідності в 2020 році, а стан капіталу не забезпечує йому фінансову незалежність.

Фінансову стійкість можна оцінити за допомогою показників. Проведемо аналіз показників фінансової стійкості за наступними формулами (табл.2.10).

Таблиця 2.10- Показники фінансової стійкості АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р

№	Показники	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення 2020/2016
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Коефіцієнт автономії	67,62	69,47	72,40	73,37	73,56	5,94
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,73	0,82	0,84	0,84	0,85	0,11
3	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,58	0,62	0,61	0,62	0,64	0,06
4	Коефіцієнт заборгованості	0,32	0,31	0,28	0,27	0,26	-0,06
5	Коефіцієнт фінансового левериджу	0,48	0,44	0,38	0,36	0,36	-0,12
6	Коефіцієнт інвестування	2,38	2,65	2,55	2,60	2,81	0,43
7	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,08	0,15	0,14	0,13	0,13	0,05
8	Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,42	0,38	0,39	0,38	0,36	-0,06

Коефіцієнт автономії вище нормативного значення та виріс на 5,94.

Коефіцієнт фінансової стійкості виріс на 0,11 та склав 0,85. – це нормальне значення для показника фінансової стійкості.

Коефіцієнт маневрування власним капіталом виріс на 0,06. Зростання показника свідчить про збільшення власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Коефіцієнт заборгованості знизився на 0,06. Оскільки відношення менше 0,5, то можна зробити висновок, що велика частина активів підприємства фінансується за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансового левериджу вважається задовільним, якщо його

значення не перевищує 1 незалежно від галузевої ознаки позичальника. Розраховане значення коефіцієнта фінансового левериджу є задовільним..

Коефіцієнт інвестування відповідає нормативному значенню. Розрахунок показав, що за рахунок власних коштів покривається більша частина необоротних активів.

Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу склав 0,13 Рекомендоване значення даного показника більше 50%, тож показник не відповідає нормативному.

Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів склав 0,36. Розрахований за 2020 рік коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів знаходиться нижче норми, адже оптимальне значення 0,5 – 0,8.

Оцінка фінансової стійкості підприємства є необхідною складовою для покращення фінансового здоров'я підприємства та передумовою розвитку підприємства.

З метою оцінки фінансової стійкості розрахуємо надлишок чи нестачу засобів для формування запасів і витрат АТ «Мотор Січ» (табл.2.11).

Таблиця 2.11 Оцінка фінансової стійкості АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 р.р.

	Показники	2 016	2 017	2 018	2019	2020
1	2	3	4	5	6	7
1	Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів	-3 221 004	-1 703 399	-3 474 059	-4 312 261	-3 234 591

Продовження таблиця 2.11.

1	2	3	4	5	6	7
2	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів	-1 977 385	1 882 802	-44 704	-1 178 614	108 330
3	Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	3 705 628	7 184 858	4 666 801	3 235 145	4 572 347
4	Тип фінансової стійкості	Нестійкий	Нормальна стійкість	Нестійкий	Нестійкий	Нормальна стійкість

Отже, проведений аналіз фінансової стійкості АТ «Мотор Січ» показав, що станом на 30.03.2020 року компанія має низьку фінансову стійкість та потребує впровадження заходів з підвищення фінансової стійкості.

З проведеного аналізу фінансової стійкості АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 роках можемо зробити висновки, що компанія має низьку фінансову стійкість, яка покращується в 2020 році. Враховуючи, що в 2019 році компанія працювала збитково, а за 9 місяців 2020 року отримала значно менший прибуток, ніж в 2016-2018 роках, а рентабельність основної діяльності за 5 років знизилась, компанії рекомендується вжити заходів для зміцнення фінансової стійкості.

2.3. Дослідження основних показників інвестиційно-інноваційної діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ».

Інноваційний потенціал підприємства є надійною основою для забезпечення ефективності управління впровадженням інновацій. В свою чергу він визначає рівень інноваційного потенціалу та можливості для впровадження інноваційного продукту.

Проаналізуємо інноваційний потенціал підприємства та визначимо тип його стратегії.

Коефіцієнт забезпеченості інтелектуальною власністю (K_{iv}):

$$K_{iv} = \frac{F_{HMA}}{F} \quad (2.1.)$$

де, F — необоротні активи фірми;

F_{HMA} — інтелектуальна власність фірми (нематеріальні активи).

$$AT \text{ «МОТОР СІЧ»} = 6,65/87,34 = 0,076$$

Коефіцієнт освоєння нової продукції (K_{np})

$$K_{np} = \frac{V_{np}}{V} \quad (2.2)$$

Коефіцієнт інноваційного росту (K_{inv})

$$K_{inv} = \frac{I_{\text{лаб}}}{I} \quad (2.3)$$

де, I — загальна вартість інвестиційних проектів фірми (в рік); $I_{\text{лаб}}$ —

вартість науково-дослідних інвестиційних проектів (в рік). $AT\langle\text{Мотор Січ}\rangle = 0,84/1,6 = 0,53$

Нормативні значення коефіцієнтів інноваційного потенціалу для порівняння наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12 Порівняння отриманих значень з нормативними значеннями коефіцієнтів інноваційного потенціалу

Коефіцієнт	Отримані значення коефіцієнта	Нормативні значення коефіцієнта	
		Стратегія лідера	Стратегія послідовника
K_{iv}	0,076	більше 0,1	менше 0,1
K_{np}	0,044	більше 0,5	менше 0,5
K_{inv}	0,53	більше 0,6	менше 0,6

Проаналізувавши інноваційний потенціал підприємства можна зробити висновки, що $AT\langle\text{Мотор Січ}\rangle$ показники, окрім коефіцієнт майна нижче нормативного значення, при цьому показники дуже близькі до нормативних. Досягти стратегії лідера можна за рахунок найму персоналу, для задіяння в інноваційній діяльності підприємства, та впровадження у виробництво інноваційної продукції [17].

Проаналізуємо забезпеченість $AT\langle\text{Мотор Січ}\rangle$ основними засобами та їх структуру у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13-Рівень та структура основних засобів підприємства ПАТ «Мотор Січ»

Найменування основних засобів	Основні засоби, тис. грн.		
	Рік		
	2019	2020	2021
Будівлі та споруди	47155	44273	48608
Машини та обладнання	13031	12234	13432
Транспортні засоби	5696	5348	5872
Інші	938	881	967
Усього	64944	60975	66945

Використаємо бальний метод оцінки складових інноваційного потенціалу підприємства [24].

0 балів – зовсім не використовується потенціал елементу; 1 бал – низький рівень використання потенціалу елементу;

2 бали – середній рівень використання потенціалу елементу; 3 бали – високий рівень використання потенціалу елементу. Результати бальної оцінки наведено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14-Бальна оцінка складових інноваційного потенціалу підприємства

Складові	Параметри	Бали
1	2	3
1. Виробничі можливості (ВМ)	1.1. Рівень використання виробничої потужності	2
	1.2. Рівень прогресивності застосованих технологій	2
	1.3. Рівень гнучкості виробництва	3
	1.4 Рівень оновлення виробничих потужностей	3
Підсумкова оцінка ВМ		10
2. Кадрові можливості(КМ)	2.1. Рівень кваліфікації персоналу	3
	2.2. Рівень готовності персоналу до змін на підприємстві	2
	2.3. Розвиненість системи мотивації персоналу	3
	2.4. Ступінь творчої ініціативності персоналу	2
Підсумкова оцінка КМ		10
3. Науково-технічні можливості (НТМ)	3.1. Рівень витрат на наукові розробки в собівартості товарної продукції	2
	3.2. Рівень витрат на використання науково-технічних досягнень у собівартості товарної продукції	2
	3.3. Рівень використання розробок	3
	3.4. Частка персоналу, яка займається науковими розробками у загальній кількості персоналу	2
Підсумкова оцінка НТМ		9

Продовження таблиці 2.14

1	2	3
4. Маркетингові можливості (ММ)	4.1. Раціональність використання каналів розподілу товарів	3
	4.2. Гнучкість цінової політики	2
	4.3. Рівень використання реклами	1
	4.4. Ефективність системи збуту	3
Підсумкова оцінка ММ		9
5. Організаційні можливості (ОМ)	5.1. Рівень інноваційної спрямованості організаційної структури	1
	5.2. Рівень відповідності організаційної культури інноваційному розвитку підприємства	2
	5.3. Рівень компетенції керівників	3
	5.4. Розвиненість системи інформаційного забезпечення	2
Підсумкова оцінка ОМ		8

З таблиці 2.14 бачимо, що організація має відмінні фінансові можливості, при цьому має зосередити увагу на покращенні організаційних можливостей. Розглянувши інноваційний потенціал АТ «Мотор Січ» було виявлено, що підприємство має достатні фінансові та виробничі можливості, але вони використовуються неефективно, оскільки потенціал цих ресурсів не використовується у повній мірі. Це відбувається через відсутність на підприємстві моделі управління впровадженням інновацій, який необхідно розробити для ефективного провадження інноваційної продукції та використання наявних ресурсів у повній мірі.

Джерело покриття витрат на впровадження інновацій на підприємстві рекомендовано обирати відповідно до його типу інноваційного потенціалу. Виділяють чотири типи інноваційного потенціалу на підприємстві (табл. 2.14).

Таблиця 2.15-Типи інноваційного потенціалу підприємства

Типи інноваційного потенціалу	Коротка характеристика	Джерела покриття
Високі інноваційні можливості	Висока забезпеченість власним ресурсами.	Власні кошти
Середні інноваційні можливості	Нормальна фінансова забезпеченість виробництва ресурсами.	Власні кошти. Довгострокові кредити.
Низькі інноваційні можливості	Задовільна фінансова підтримка поточних виробничих запасів і витрат.	Власні кошти. Довгострокові і короткострокові кредити і позики.
Нульова інноваційні можливості	Дефіцит або відсутність джерел формування витрат	Довгострокові і короткострокові кредити позики.

Підприємство АТ «Мотор Січ» має інноваційні можливості вище середніх, оскільки має достатню власну фінансову забезпеченість виробництва необхідними ресурсами. Тому, згідно типізації підприємство може використовувати власні кошти та довгострокові кредити як джерела покриття витрат на розробку та впровадження інновацій.

Розглянемо обсяг, структуру та динаміку росту кредитних ресурсів підприємства у табл. 2.16 та табл. 2.17 відповідно.

У структурі позикових коштів є тенденція зменшення частки поточних зобов'язань, за рахунок абсолютного зменшення цього показника. Довгострокові зобов'язання ж не мають постійної тенденції. При цьому довгострокові зобов'язання в 221 році збільшились на 64,57 % (3035 тис. грн.).

Таблиця 2.16-Обсяг та структура кредитних ресурсів АТ «Мотор Січ»

	2019		2020		2021	
	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %
Довгострокові зобов'язання	11736	8,54	4700	3,10	7735	18,01
Поточні зобов'язання	125634	91,46	146783	96,90	35212	81,99
Усього позикових коштів	137370	100	151483	100	42947	100

Таблиця 2.17-Динаміка складових позикового капіталу АТ «Мотор Січ»

	2020/2019		2021/2020	
	приріст, тис. грн.	темپ приросту, %	приріст, тис. грн.	темп приросту, %
Довгострокові зобов'язання	-7036	-59,95	3035	64,57
Поточні зобов'язання	21149	16,83	-111571	-76,01
Усього позикових коштів	14113	10,27	-108536	-71,65

Далі розглянемо структуру позикових коштів за джерелами у табл.

2.18.

Таблиця 2.18-Аналіз позикових коштів ПАТ «Мотор Січ»

	2019		2020		2021	
	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %
	2	3	4	5	6	7
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	88456	86,69	62720	45,25	14674	46,42
За розрахунками з бюджетом	5897	5,78	6830	4,93	13456	42,56
З податку на прибуток	2098	2,06	2954	2,13	1654	5,23

Продовження таблиці 2.18

1	2	3	4	5	6	7
За розрахунками зі страхування	638	0,63	932	0,67	157	0,50
За розрахунками з оплати праці	2698	2,64	3342	2,41	126	0,40
Поточні забезпечення	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Інші поточні зобов'язання	2249	2,20	61830	44,61	1547	4,89

Поточні зобов'язання складаються більшою частиною з поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, за одержаними авансами, що є характерним для більшості підприємств. АТ «Мотор Січ» має та коефіцієнт швидкої ліквідності, що дозволяє брати кредити безперешкодно та за найкращими умовами. Тим не менш прийнято рішення використовувати власні кошти підприємства для розробки та впровадження інновацій, оскільки таким чином підприємство уникає додаткових затрат на обслуговування процентів по кредиту.

Висновки до розділу 2

АТ «Мотор Січ» є найбільшим підприємством в авіаційній промисловості України, який випускає широкий спектр авіадвигунів для літальних апаратів різного призначення. На роботу компанії впливає ряд факторів. Серед основних технологічних факторів відзначимо наступні: випереджаюче впровадження зарубіжними приладобудівними фірмами технологій інтегрованої модульної авіоніки; недосконалість міжнародних механізмів захисту інтелектуальної власності; надзвичайно швидка зміна поколінь авіаційної техніки.

До провідних економічних чинників, на нашу думку, слід віднести: вплив економічної кризи, спричиненої пандемією коронавірусу в 2020 році; інші фактори, описані у пункті 1.3 кваліфікаційної роботи. підвищення доступності

кредитів для підприємств галузі як результат тенденції до зниження ставки рефінансування.

Аналіз фінансового стану показав, що станом на 2020 року компанія працює рентабельно, проте в 2018-2019 роках значно знижувало свою рентабельність. В 2019-2020 роках підприємство погіршило свої показники ділової активності, проте, за 5 років дані показники суттєво зросли, що свідчить про ефективність господарської діяльності компанії. В 2016-2020 роках у підприємства недостатній рівень поточної платоспроможності, проте швидко реалізовані активи перевищують короткострокові пасиви та організація може бути платоспроможною в недалекому майбутньому. АТ «Мотор Січ» характеризується низьким рівнем ліквідності в 2020 році, а стан капіталу не забезпечує йому фінансову незалежність.

З проведеного аналізу фінансової стійкості АТ «Мотор Січ» в 2016-2020 роках можемо зробити висновки, що компанія має низьку фінансову стійкість, яка покращується в 2020 році. Враховуючи, що в 2019 році компанія працювала збитково, а за 9 місяців 2020 року отримала значно менший прибуток, ніж в 2016-2018 роках, а рентабельність основної діяльності за 5 років знизилась, компанії рекомендується вжити заходів для зміцнення фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПАТ «МОТОР СІЧ».

3.1. Основні напрямки покращення інвестиційної привабливості підприємства.

Розглянувши всі підходи до вивчення та оцінки інвестиційної привабливості підприємства, можна підмітити, що комплексна оцінка, заснована на аналізі фінансового стану підприємства, в повній мірі дозволяє виділити підсумковий показник рівня інвестиційної привабливості.

Розглянувши підсумки фінансового стану ПАТ «Мотор Січ» в динаміці за 3 роки, можна зробити загальний висновок, що фінансовий стан підприємства є задовільним. Однак керівництву ПАТ «Мотор Січ» необхідно вживати заходів для підтримання фінансового стану підприємства.

Підприємство використовує досить активно позиковий капітал. Однак рівня власного капіталу досить для збереження фінансової стійкості. Коефіцієнт зносу основних засобів збільшився на кінець 2019 року на 0,02 по відношенню до 2018 року, що свідчить про погіршення стану основних засобів. Коефіцієнт покриття збільшуються, а це характеризує те, що підприємство має достатньо наявних ресурсів підприємства для погашення поточних зобов'язань та відображає ризик неплатоспроможності, одного з основних ризиків фінансової безпеки підприємства [15].

Інвестиційна привабливість ПАТ «МОТОР СІЧ» вагомою мірою залежить від розроблення чіткої стратегії, що пов'язана як із реалізацією у перспективі його інвестиційного потенціалу, так і з забезпеченням дотримання положень загальної стратегії фінансово-економічного розвитку та головних цілей функціонування підприємства. [15].

Для покращення виробництва ПАТ «Мотор Січ» потрібно запроваджувати шляхи щодо підвищення економічної ефективності його діяльності. Розглянемо резерви підвищення фінансової стійкості підприємства (табл.3.1).

Таблиця 3.1. - Резерви фінансової стійкості підприємства.

Резерви фінансової стійкості підприємства	
1	максимальному зниженню собівартості продукції;
2	правильному розподілу і використанню прибутку
3	раціонального використання капіталу підприємства;
4	впровадження нових технологій.
5	визначення потреби в оборотних коштах

Інвестиційна стратегія повинна сформуватись з орієнтацією на наявні та потенційні фінансові, організаційні, кадрові, технологічні, сировинні, енергетичні та інші ресурси, які є в розпорядженні підприємства і які можуть бути залучені на вигідних для нього умовах [7]. Підприємство повинне мати високу та надійну перспективність маркетингових досліджень, що є більш обґрунтованою умовою, ніж тільки перспектива збуту продукції. Йдеться про придбання всіх необхідних видів матеріально-технічних ресурсів (МТР) для виробництва та збуту готової продукції. Це має стосуватися не тільки домовленості, а й наявності договорів (контрактів) на придбання МТР і певної гарантії збуту продукції на внутрішніх і зовнішніх ринках. Необхідно звернути особливу увагу на ефективність використання інвестиційних ресурсів підприємством як на наступну умову щодо формування його інвестиційної привабливості. Інвесторів завжди цікавить ефективність використання інвестиційних ресурсів підприємством за минулі періоди. Визначення ефективності здійснюється шляхом розрахунку індексів, співвідношень і коефіцієнтів, таких, наприклад, як прибутковість коштів і коефіцієнт самозабезпеченості інвестиційними ресурсами. Коефіцієнт самозабезпеченості свідчить про можливість підвищити конкурентоспроможність і ділову активність за рахунок власних коштів. Прибутковість залучених, а особливо позикових, коштів повинна значно перевищувати прибутковість власних інвестиційних ресурсів та ін. Вивчення та аналіз звітності суб'єктів господарювання, досвіду фахівців і підприємств дає змогу стверджувати, що це

досить важлива умова формування інвестиційної привабливості підприємства. Масив показників щодо визначення ефективності використання інвестиційних ресурсів суттєво впливає на інвестиційну привабливість підприємства [26, с. 81-22].

Доцільні управлінські рішення при цьому мають спрямовуватись на підвищення якості інвестиційного потенціалу підприємства шляхом узгодженого поліпшення пропорцій між його компонентами, динамічного та гнучкого розвитку внутрішньої структури та посилення проблемної орієнтації у відповідності з системою стратегічних цілей розвитку. Запропонована методика оцінки дозволяє звести в єдину систему виміру і оцінити різнорідні кількісні та якісні параметри, що характеризують складові інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, отримати об'єктивну картину стану та ефективності використання наявного інвестиційного потенціалу та рівня інвестиційного ризику. На основі розрахованих за даною методикою інтегральних показників виникає можливість дослідити відповідність поточної інвестиційної активності підприємства інвестиційному потенціалу, виявити шляхи їх узгодження. Методика надає можливість об'єктивно визначити рівень перспективності інвестиційних вкладень в діяльність підприємства, виявити рівень взаємозалежності і збалансованості інвестиційного потенціалу і інвестиційного ризику, з'ясувати „критичні зони” для залучення інвестицій.

За підсумками проведеного дослідження підприємства визначається подальша стратегія розвитку і складається комплекс заходів, які спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Ці заходи повинні зачіпати всі напрямки діяльності - фінансування, виробництво, реалізацію та ін. Враховувати зміни у зовнішній і внутрішньому середовищі. Заходи можуть проводитися за наступними напрямками:

1. Реорганізація структури управління. Розробляються заходи щодо зміни організаційної структури і методів управління, що відповідають новим умовам розвитку. У комплекс заходів можуть входити наступні дії:

- визначення центрів отримання прибутку;

- поділ бізнес-процесів; знаходження дублюючих функціональних зон; впровадження додаткових організаційних утворень, що відповідають новим завданням;
- виділення окремих бізнес-одиниць в самостійні організації, а також зворотні процеси злиття; вибудовування
- комунікацій всередині і між бізнес-одиницями і їх закріплення в регламентує документації та ін.
- має бути впровадження організаційної структури задовольняє інвестиційним цілям розвитку.

2. Реструктуризація активів. Для підвищення інвестиційної привабливості необхідно провести комплекс заходів по реструктуризації активів підприємства. Можуть проводитися наступні заходи:

- придбання і оновлення обладнання, купівля / продаж будівель і земельних ділянок, списання / реалізація застарілих .
- непрофільних активів, скорочення / збільшення запасів матеріалів і готової продукції, оптимізація дебіторської заборгованості і т.д. Для оптимізації фінансових вкладень можуть змінюватися їх терміновість, розмір.
- прибутковість в рамках однієї групи, а також самі спрямування фінансових вкладень. Мети проведених заходів - оновлення активів, оптимізація витрат, підвищення прибутковості від вкладених коштів.

3. Оптимізація структури капіталу. При цьому аналізуються джерела формування пасивів, їх вартість і вплив на інвестиційну привабливість підприємства, визначається оптимальне співвідношення власних і позикових коштів, а також форми залучення цих ресурсів. Можливі заходи - зміна обсягу позикових коштів, заміщення короткострокових ресурсів довгостроковими і навпаки, збільшення / зменшення статутного капіталу, скорочення / збільшення кількості акцій, заміщення позикових коштів власними ресурсами і т.д. Основною метою даних заходів є виконання необхідних фінансових показників (наприклад, ліквідності), скорочення витрат на залучені кошти, а також підвищення керованості з боку власників підприємства.

4. Модернізація виробництва та оновлення продукції, що випускається.

Стратегія розвитку повинна включати в себе підвищення конкурентоспроможності продукції промислового підприємства. Для цього необхідне вдосконалення застосовуваних технологій, задоволення постійно мінливого попиту на продукцію реального сектора економіки, що обумовлює необхідність здійснення наступних заходів: застосування інноваційних розробок, модернізація технологічних ланцюжків, розширення асортименту продукції, що випускається, заміщення застарілої продукції, розробка нових перспективних видів виробів, застосування сучасних технологій, що відповідають екологічним вимогам. Дані заходи націлені на скорочення собівартості продукції, підвищення конкурентоспроможності та розширення асортименту продукції, а в кінцевому підсумку - на підвищення інвестиційної привабливості підприємства, а також дозволить прискорити процес залучення додаткових ресурсів, збільшити їх обсяг, а також знизити їх вартість [22].

Узагальнюючи вищезазначене, інвестиції дозволяють реалізувати багато цілей – економічні (отримання доходу), менеджменту, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, оптимізації витрат, неекономічні (соціальні, екологічні), сприяють перетворенню різних ресурсів господарюючих суб'єктів у альтернативні види активів. Забезпечують відповідність ринковим законам попиту та пропозиції на інвестиційні ресурси та послуги.

На основі перелічених властивостей інвестицій можна зазначити, що це цілеспрямоване вкладення капіталу, яке не пов'язане із поточним споживанням та передбачає перетворення ресурсів господарюючих суб'єктів із однієї в іншу з метою отримання прибутку, а також для досягнення іншого економічного та неекономічного довогострокового ефекту.

Інвестиції, виконують ряд найважливіших функцій, без яких нереальний розвиток економіки держави. В економічній теорії виділяються наступні основні функції інвестицій:

- Регулююча функція, означає, що інвестиції здатні коригувати процеси відтворення капіталу і підтримувати темпи їх зростання

- Розподільча функція. Чи по кишені інвестицій здійснюється розподіл створеного суспільного продукту між суб'єктами.

- Стимулююча функція. Інвестиції стимулюють всі елементи відтворювального процесу [8].

Інвестиції на макрорівні забезпечують:

- політику розширеного відтворення;
- перебудову суспільного виробництва і збалансований розвиток всіх галузей народного господарства;
- створення необхідної сировинної бази промисловості;
- прискорення науково технічного прогресу, поліпшення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- громадянське будівництва, розвиток охорони здоров'я, культури, вищої і середньої школи, а також розширення інших соціальних проблем;
- пом'якшення або розв'язання проблеми безробіття;

Інвестиції на мікрорівні забезпечують:

- розширення і розвиток виробництва;
- підвищення якості та конкурентоспроможності продукції конкретного підприємства;
- придбання цінних паперів і вкладення коштів в активи інших підприємств;
- підвищення технічного рівня виробництва;
- нормальне функціонування підприємства в майбутньому, стабільний фінансовий стан і максимізацію прибутку.

Активний інвестиційний процес зумовлює економічний потенціал країни в цілому, сприяє підвищенню життєвого рівня населення. Економічна діяльність окремих господарюючих суб'єктів залежить в значній мірі від обсягів і форм здійснюваних інвестицій [27].

Пропозицією для збільшення прибутку є факторинг. Факторинг - це комплекс послуг, який банк (або факторингова компанія), який виступає в ролі фінансового агента, надає компаніям, що працюють зі своїми покупцями на

умовах відстрочення платежу. Послуги факторингу включають не тільки надання постачальнику і отримання від покупця грошових коштів, але і контроль стану заборгованості покупця по поставкам, здійснення нагадування дебіторам про настання термінів оплати, проведення звірок з дебіторами, надання постачальника інформації про поточний стан дебіторської заборгованості, а також ведення аналітики по історії і поточним операціями.

Основне завдання факторингу - забезпечити таку систему взаємин з покупцями, при якій постачальник міг би надавати конкурентні відстрочки платежу своїм клієнтам, не відчуючи при цьому дефіциту в оборотних коштах. Це можливо завдяки достроковому фінансуванню поставок звідстрочкою платежу банком-фактором у зручному для постачальника режимі.

Для здійснення факторингових операцій фінансової стійкості АТ

«Мотор Січ» пропонується укласти з комерційним банком договір про фінансування під відступлення права вимоги до 2021 р, за яким організація зобов'язується передати банку право вимоги дебіторської заборгованості постачальників за наданими їм послуг, а банк - виплатити АТ «Мотор Січ» грошову суму в розмірі 90% від суми фінансування в якості першого платежу і зробити остаточний розрахунок за фактом надходження коштів від дебіторів за вирахуванням витрат на здійснення факторингу [30].

За рахунок своєчасного фінансування оборотних коштів значно зростає можливість залучити нових клієнтів, розширити асортимент послуг і, як наслідок, збільшити оборот і прибуток підприємства.

Також перспективним напрямком є оренда невикористовуємого майна АТ «Мотор Січ». На балансі АТ «Мотор Січ» є будівля, яка в даний час не використовується. Пропонуємо здавати її на наступних умовах:

орендна плата з урахуванням комунальних платежів складе 350 тис. руб. на рік; поточний ремонт будівлі здійснюється за рахунок орендаря; майно залишається на балансі підприємств.

Особлива увага доцільно приділити показнику кредиторської заборгованості підприємству рекомендується знизити розміри кредиторської

заборгованості шляхом реструктуризації і взаємозаліків.

Реструктуризація різного роду боргів являє собою складний процес, в кожному конкретному випадку її проведення залежить від тих обставин, які склалися в результаті господарської діяльності організації.

Резерви збільшення виробництва продукції виявляються в процесі аналізу виконання виробничої програми. При збільшенні обсягу виробництва продукції зростають тільки змінні витрати (пряма зарплата робітників, прямі матеріальні витрати та ін.), сума ж постійних витрат, як правило, не змінюється, в результаті знижується собівартість виробів. На жаль, економічна криза позначилася на приплив клієнтів АТ «Мотор Січ». У 2020 році підприємство виконало виробничу програму на 100%, прикладаючи великі зусилля в пошуках клієнтів. Тому оцінити резерви виробництва продукції і послуг на найближчу перспективу важко.

Резерви скорочення витрат встановлюються по кожній статті витрат за рахунок конкретних організаційно-технічних заходів (впровадження нової більш прогресивної техніки і технології виробництва, поліпшення організації праці та ін.), які будуть сприяти економії заробітної плати, сировини, матеріалів, енергії і т.д.

На досліджуваному підприємстві слід більше уваги приділити зниженню управлінських витрат, які на підприємстві включені в собівартість продукції і склали в 2020 р 9,26% від загальної собівартості. Одним з недоліків функціонування підприємства є великий адміністративний апарат, тобто зайві управлінські кадри. У зв'язку з цим собівартість послуг підприємства зростає.

Отже, слід переглянути ефективність роботи управлінського персоналу, скоротити кадри таким чином, щоб їх кількість і якість роботи було оптимальним і вміщувалося в рамках необхідного підприємству.

Підвищення доходів за рахунок проведення рекламної компанії.

В даний час в маркетинговій діяльності АТ «Мотор Січ» присутні наступні види реклами: сайт, буклети компанії. При цьому витрати на рекламу є одними з найнижчих. Для більш ефективної комерційної діяльності підприємства необхідно підвищити віддачу від рекламної діяльності. Це потрібно для залучення

додаткових клієнтів і, відповідно, для зростання товарообігу компанії. Рекламна кампанія АТ «Мотор Січ» крім існуючих видів реклами, повинна включати в себе такі форми реклами: регулярна участь в виставках і тендерні торги.

3.2. Економічна ефективність запропонованих заходів.

Постійний моніторинг і коригування інвестиційної привабливості підприємства дозволяють залучити інвестиційні вкладення в необхідному обсязі, підвищити ефективність системи управління, рентабельність діяльності, а також впровадити процеси бізнес-планування та бюджетування, контролю за досягненням запланованого результату.

Розробка і реалізація даних заходів дає можливість інвесторам розглядати підприємство як привабливий об'єкт інвестування, здатний ефективно освоювати інвестиційні кошти, приносити необхідний рівень доходу. Реалізація стратегії та комплексу заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості

Одна з причин зниження рентабельності господарської діяльності ПАТ «Мотор Січ» полягає в тому, що керівники пріоритетне місце віддали нарощуванню кінцевих результатів роботи, обминаючи соціальні аспекти діяльності. В зв'язку з цим втратився логічний взаємозв'язок комерційних і некомерційних критеріїв задоволення усіх зацікавлених сторін (в першу 85 чергу споживачів, постачальників, інвесторів), створюється дисбаланс у плануванні фінансових (комерційних) і нефінансових (некомерційних) показників.

Основна увага в процесі формування та реалізації діяльності ПАТ «Мотор Січ» повинна бути приділена не стільки показникам росту суб'єкта господарювання, скільки показникам його розвитку. Під плановим критерієм, у даному випадку, пропонується розуміти ту ціль, що ставить перед собою підприємство, реалізація якої в повному обсязі забезпечить ріст ефективності його функціонування. Результати господарювання аналізованих підприємств показала, що ніхто, крім самого підприємства, не зможе забезпечити високої віддачі в

плануванні ефективності виробництва, оскільки тільки на ньому лежить відповідальність за формування планів із зазначенням варіантів розвитку підприємства.

Інвестиційна привабливість відіграє вирішальну роль при прийнятті інвестором рішення про вкладення коштів у розвиток підприємства. Таким чином, використання напрямів підвищення інвестиційної привабливості підприємства надає змогу підприємству ефективно керувати власною конкурентоспроможністю, що є запорукою подальшого розвитку підприємств. Таким чином, у даному дослідженні було визначено пріоритетні напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємств, а їх подальше використання надає змогу підприємству ефективно керувати власною конкурентоспроможністю, що є запорукою його подальшого розвитку[6]. На основі запропонованих заходів складемо прогноз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ».

Таблиця 3.2. Прогноз фінансових результатів від запропонованих заходів
ПАТ «Мотор Січ»

Показники	2017	2018	2019	Прогноз на 2021	Відхилення +/- 2019/2021
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15 150 429	12 239 687	10,074,404	10 382 386	307 982

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6 687 998	7 291 413	6 956 152	7 135 034	178 882
Валовий: прибуток	8 462 431	4 948 274	3 118 252	3 246 352	128 100
Інші операційні доходи	8 388 733	1 008 736	589 952	589 952	0
Адміністративні витрати	1 246 056	1 482 211	1 315 953	1 232 667	-83 285
Витрати на збут	896 893	768 210	427 369	429 129	1 760
Інші операційні витрати	9 121 302	1 972 444	2 589 592	2 589 819	227
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	5 586 913	1 734 145	1 934 145	2 143 543	209 398
Інші фінансові доходи	5 699	103 813	396 814	396 814	0
Інші доходи	479 345	330 356	13 858	13 858	0
Фінансові витрати	205 672	271 862	293 159	293 159	0
1	2	3	4	5	6
Інші витрати	1 678 730	54 479	37 573	37 573	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	4 186 755	1 856 808	1 956 808	2 166 206	209 398
Витрати (дохід) з податку на прибуток	1 082 581	604 615	129 990	167 682	37 692
Чистий фінансовий результат: прибуток	3 104 174	1 252 193	1 258 325	1 430 03	171 706

Прогнозні розрахунки показали, що після проведення запропонованих заходів чистий прибуток ПАТ «Мотор Січ» за 2021 рік збільшиться на 171706 тис.грн. За результатами дослідження, а також запропонованих заходів складемо прогнозний баланс компанії на 2024 рік.

Таблиця 3.3. - Прогнозний баланс ПАТ «Мотор Січ» на 2024 рік (Актив)

Актив	Код рядка	2021	2024	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	10,625	8 625	-2000
первісна вартість	1001	19 658	19 658	0
накопичена амортизація	1002	9 033	10 258	1225
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 024 183	1 024 183	0
Основні засоби:	1010	6 826 900	6 828 500	1600
первісна вартість	1011	12 277 372	12 277 372	0
знос	1012	5 450 472	5 452 572	2100
Інвестиційна нерухомість:	1015	27 908	28 000	92
1	2	3	4	5
первісна вартість	1016	39 922	39 922	0
знос	1017	12,014	11 112	-902
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	-	24 429	24 429	0
інші фінансові інвестиції	1035	1 535	1 620	85

Продовження таблиці 3.3

Відстрочені податкові активи	1045	37 906	37 906	0
Інші необоротні активи	1090	76 984	76 984	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	13 963 772	13 963 772	0
Товари	1104	4 739 945	4 739 945	0
Поточні біологічні активи	1110	13	13	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 073 317	1 003 098	70 219
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	669 172	669 172	0
з бюджетом	1135	170 958	170 958	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	5 345	5 345	0
з нарахованих доходів	1140	219	219	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	134 522	134 522	0
1	2	3	4	5
Поточні фінансові інвестиції	1160	10 574	10 620	46
Гроші та їх еквіваленти	1165	747,190	824 321	77 131
Готівка	1166	1 680	1 680	0
Рахунки в банках	1167	744 932	874 230	129298

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5
Іні оборотні активи	1190	2 087 911	2 087 911	0
Усього за розділом II	1195	18 857 653		
II. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	4 623	4 623	0
Баланс	1300	26 892 746	27 786 235	893489

Оцінимо величину витрат на рекламні заходи

Таблиця 3.4- Витрати на рекламну компанію

Форми реклами	Витрати за міс., Тис.грн.	Витрати тис.грн. за рік,
1	2	3
тендерні торги	30	360
Участь в міжнародних виставках (4 рази на рік)	200	800
Проведення наукових конференцій щодо новітніх технологій та їх впровадження на підприємстві на каналах ЗМІ (телепередача), 2 рази на рік	300	600
РАЗОМ:	530	1760

Були обрані саме ці форми реклами, оскільки, згідно з дослідженнями, саме вони є найбільш ефективними формами залучення клієнтів. Дослідження, проведені економістами підприємства, показали, що в умовах переходу України до ринкових відносин, збільшення товарообігу підприємств даного сектора в результаті грамотно проведеної рекламної компанії в середньому коливається від 2 до 5%.

Спрогнозуємо обсяги доходів та витрат будуть.

Таблиця 3.5- Прогноз фінансових результатів АТ «Мотор Січ»

Показники	2024	2025	2026	Відхи- лення, +/-	Відхи- лення, %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7 699 550	10 266 067	10 574 049	307 982	3,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4 497 058	5 996 077	6 175 960	179 882	3,00
Валовий: прибуток	3 202 492	4 269 989	4 398 089	128 100	3,00
Інші операційні доходи	922 761	922 761	922 761	0	0,00
Адміністративні витрати	833 049	1 110 732	1 027 447	-83 285	-7,50
Витрати на збут	367 700	490 267	492 027	1 760	0,36
Інші операційні витрати	1 254 364	1 672 485	1 672 712	227	0,01
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1 670 140	1 919 266	2 128 664	209 398	10,91
Інші фінансові доходи	1 806	1 806	1 806	0	0,00
Інші доходи	78 210	78 210	78 210	0	0,00
Фінансові витрати	174 673	174 673	174 673	0	0,00
Інші витрати	499 465	499 465	499 465	0	0,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	1 076 018	1 325 144	1 534 542	209 398	15,80
Витрати (дохід) з податку на прибуток	149 555	238 526	276 218	37 692	15,80
Чистий фінансовий результат: прибуток	926 463	1 086 618	1 258 325	171 706	15,80

Складемо прогнозний баланс компанії.

Таблиця 3.6-Прогнозний баланс АТ «Мотор Січ» (Актив)

Актив	Код рядка	2024	2025	Відхилення, +/-
1	2	2	3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	6 346	5 092	-1 254
первісна вартість	1001	18 886	18 886	0
накопичена амортизація	1002	12 540	13 794	1 254
Незавершені капітальні інвестиції	1005	874 198	874 198	0
Основні засоби:	1010	6 313 133	5 702 009	-611 125
первісна вартість	1011	12 424 378	12 424 378	0
знос	1012	6 111 245	6 722 370	611 125
Інвестиційна нерухомість:	1015	328 553	325 893	-2 660
первісна вартість	1016	355 156	355 156	0
знос	1017	26 603	29 263	2 660
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств		23 315	23 315	0
інші фінансові інвестиції	1035	10 596	10 596	0
Відстрочені податкові активи	1045	97 386	97 386	0
Інші необоротні активи	1090	90 801	90 801	0
Усього за розділом I	1095	7 744 328	7 853 021	108 693
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	17 214 147	17 214 147	0
Товари	1104	9 922	9 922	0
Поточні біологічні активи	1110	7	7	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 707 709	1 423 709	-284 000
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	788 135	788 135	0
з бюджетом	1135	155 280	155 280	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	30 973	30 973	0
з нарахованих доходів	1140	418	418	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	496 799	496 799	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	273	273	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 264 284	1 706 654	455 706
Готівка	1166	679	679	0
Рахунки в банках	1167	1 250 269	1 705 975	455 706
Інші оборотні активи	1190	154 870	154 870	0

Продовження таблиці 3.6

Усього за розділом II	1195	21 781 922	21 981 187	199 265
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групивибуття	1200	4 572	4 572	0
Баланс	1300	29 530 822	29 838 780	307 958

В активі балансу за рахунок збільшення грошових коштів на 442370 тис.грн. та скорочення дебіторської заборгованості за товари на 284 000 тис.грн. оборотні активи виростуть на 199 265 тис.грн.

Проведемо розрахунки впливу запропонованих заходів на фінансову стійкість підприємства (табл.3.6).

Таблиця 3.7-Прогноз фінансової стійкості АТ «Мотор Січ»

	Фінансова стійкість	2024	2025	Відхилення 2025/2024
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт автономії	73,56	73,84	0,27
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85	0,85	0,00
3	Коефіцієнт маневрування власним капіталом	0,64	0,64	0,00
4	Коефіцієнт заборгованості	0,26	0,26	0,00
5	Коефіцієнт фінансового левириджу	0,36	0,37	0,01
6	Коефіцієнт інвестування	2,81	2,81	0,00
7	Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,13	0,13	0,00
8	Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,36	0,36	0,00

Отже, коефіцієнт автономії виросте на 0,27, а коефіцієнт фінансового левириджу на 0,01, тобто покращиться фінансова стійкість підприємства.

Висновки до розділу 3

Запропоновано включити до рекламної компанії АТ «Мотор Січ» регулярну участь в виставках і тендерні торги. Були обрані саме ці форми реклами, оскільки, згідно з дослідженнями, саме вони є найбільш ефективними формами залучення клієнтів. Дослідження, проведені економістами підприємства, показали, що в умовах переходу України до ринкових відносин, збільшення товарообігу підприємств даного сектора в результаті грамотно проведеної рекламної компанії в середньому коливається від 2 до 5%.

Прогнозні розрахунки показали, що після проведення запропонованих заходів чистий прибуток АТ «Мотор Січ» за 2021 рік збільшиться на 15,8% або 171706 тис.грн. Також дебіторська заборгованість на суму 284000 буде погашено, що вплине на баланс компанії в 2021 році. В активі балансу за рахунок збільшення грошових коштів на 442370 тис.грн. та скорочення дебіторської заборгованості за товари на 284 000 тис.грн. оборотні активи виростуть на 199265 тис.грн. Власний капітал підприємства збільшиться за рахунок нерозподіленого прибутку на 307958 тис.грн.

Після проведення заходів коефіцієнт автономії виросте на 0,27, а коефіцієнт фінансового левериджу на 0,01, тобто покращиться фінансова стійкість підприємства. Враховуючи, що з останніх 5 років компанія знаходилась в нестійкому фінансовому стані. Для стабілізації фінансового стану АТ «Мотор Січ» пропонується погасити частину кредиторської заборгованості, за рахунок погашення короткострокової дебіторської заборгованості. Тим самим підприємство зможе розрахуватися з постачальниками та підрядниками, погасити заборгованість по податках і зборах, а також провести частину виплат персоналу підприємства.

ВИСНОВКИ

Отримані в результаті дослідження результати дали змогу розв'язати наукове завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо обґрунтування концепції підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Інновація – це комплексний процес створення, поширення і використання нового практичного засобу для кращого задоволення відомої потреби людей. Інновації мають наступні особливості: інновація є бажаною, необхідною та корисною зміною в попередньому стані будь-якого об'єкту, предмету, процесу; ця зміна повинна мати практичне застосування та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

2. Інвестиції – це грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), планує вкласти в проект, з метою підвищення ефективності діяльності будь-якої сфери діяльності даного проекту (з урахуванням можливих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому. Інвестиційне забезпечення – це комплекс різноманітних умов, ресурсів, методів, економічних механізмів і важелів, котрі забезпечують бажаний перебіг інвестиційних процесів і призводять до зміни кількісних і якісних показників діяльності підприємства у довготривалій перспективі, при його здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища».

Головною метою інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств є формування його ефективної господарської діяльності в будь-якій сфері економіки на новій методологічній, організаційній, технологічній основі для

забезпечення конкурентоспроможності розвитку та закріплення позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства – це система, котра вмістить в собі суб'єкти та об'єкти інвестування, джерела та форми інвестування інноваційної діяльності.

В умовах постійно зростаючої конкуренції, саме активна інноваційна діяльність та реалізація інноваційних проектів є ключовим фактором успіху підприємницької діяльності. Нові ідеї, товари, продукти, послуги, нові технології, механізми управління та організаційні рішення здатні не лише вивести підприємство з кризової ситуації, а й гарантувати процвітання та фінансову стабільність в майбутньому. Складність і висока швидкість зміни ринкових процесів, виявлення нових запитів і зміна позицій споживачів, глобальні технологічні зрушення, швидкий розвиток інформаційних технологій, а отже, стрімке розповсюдження та одержання інформації, її доступність не лише ускладнюють роботу підприємств, а й сприяють появі нових, неочікуваних можливостей для введення підприємницької діяльності.

Оскільки інноваційно-інноваційна діяльність є достатньо ризиковою, її здійснення потребує формування відповідних механізмів та організаційних структур для реалізації, котрі мають забезпечити виконання наступних основних завдань:

- створення відповідного рівня інформаційного забезпечення процесу управління інноваційною діяльністю в підприємстві, при якому власники та керівники відповідальних підрозділів будуть отримувати своєчасну та точну інформацію щодо реалізації інноваційних проектів, котрі здійснюються підприємством і про очікувані вигоди майбутніх інноваційних проектів;
- оптимізація обсягу інвестицій для здійснення інноваційних проектів що зумовлене високим ступенем ризику останніх;
- упорядкування процесів обліку й контролю інноваційних витрат підприємства та обсягів одержуваних прибутків від реалізації інноваційної діяльності;

- формування можливостей для швидкого регулювання та реагування на процеси здійснення інноваційних проектів підприємства від початкової стадії проведення науково-дослідних робіт до реалізації всього проекту;
- запровадження ефективних форм організації, враховуючи перш за все економічні, фінансові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські чинники, які впливають на поведінку всіх учасників інноваційного процесу;
- збільшення інноваційного потенціалу підприємства за допомогою активізації всіх наявних ресурсів, широкомасштабне використання технологічних трансферів, розвиток венчурних механізмів освоєння нововведень [24].

Ключовими напрямками удосконалення управління інноваційною діяльністю в підприємстві є:

- розроблення інноваційної стратегії підприємства та поступова, виважена її реалізація;
- використання знань системного аналізу, теорії систем під час здійснення технічного переозброєння та якісної модернізації виробництва, використання унікальних технологій на кожному етапі виготовлення продукції з ціллю збільшення її інтелектуальної складової та підвищення конкурентоспроможності;
- впровадження основ інноваційного менеджменту в систему внутрішнього управління та контролю інноваційної діяльності;
- контроль наявних та пошук можливих джерел фінансування інноваційного розвитку виробництва;
- здійснення інвестицій в інноваційні розробки та реалізація перспективних інноваційних проектів;
- запровадження нових, прогресивних форм організації та оплати праці, здійснення ефективної мотивуючої політики щодо забезпечення розвитку інноваційної діяльності в підприємстві;
- інвестування в розвиток та підвищення кваліфікації персоналу підприємства задля нарощування інтелектуального капіталу підприємства, адже

доведено, що самими беззбитковими інвестиціями є інвестиції в розвиток та навчання персоналу підприємства.

Для реалізації заходів з покращення обліку інноваційних витрат в підприємстві «Придніпровське» пропонуємо заснувати фонд інноваційного розвитку для збереження всіх витрат, які призначені для реалізації інноваційної діяльності за рахунок власних коштів [15].

Групування інвестиційних ресурсів підприємства за напрямками фінансування інноваційних витрат є важливою умовою для оцінки ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Таке оцінювання має передбачати порівняння величини здійснюваних інноваційних витрат із величиною одержаних фінансових результатів, котрі отримує підприємство від здійснення інноваційної діяльності, з одночасним вирішенням наступних завдань:

- визначення строку, протягом якого здійснюється зіставлення;
- розрахунок одержаних фінансових результатів від реалізації інноваційної діяльності;
- прорахунок величини інвестиційного лагу, тобто періоду від початку вкладення коштів у створення нової (поліпшеної) продукції до моменту отримання прибутків від її виготовлення;

Вибір інтегральних показників оцінювання ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. В якості даних показників варто використовувати основні показники результативності – чисту теперішню вартість, чисту теперішню вартість модифіковану, рентабельність інвестицій, коефіцієнт вигод/витрат, термін окупності проекту [22].

Кожен з вище перелічених напрямків удосконалення управління інноваційною діяльністю підприємства, варто розглядати як систему, котра включає комплекс заходів, які варто здійснити підприємству для гарантованого підвищення ефективності та конкурентоспроможності діяльності підприємства на основі інноваційного розвитку.

Отже, для реалізації ефективної виробничої, збутової, фінансової діяльності підприємству постійно варто розробляти та впроваджувати інноваційні ідеї, рішення, при цьому удосконалюючи систему управління інноваційною діяльністю. Саме ефективна система управління інноваційною діяльністю має бути тим дієвим інструментом в сучасній конкурентній боротьбі, за допомогою якого підприємство досягає «нових висот» та виходить на новий небачений рівень виробництва. Заходи щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності мають здійснюватися не лише на рівні підприємства, але й на рівні держави, для забезпечення сприятливих інвестиційних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик В.В. Сутність інвестицій та наукові підходи до інвестиційної діяльності. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 2, Т. 2. С. 112-115.
2. Беялов Т. Е., Олійник А.В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення. *Інтернаука*. Серія «Економічні науки». 2016. № 12 (22). С. 22–26.
3. Волчанська Л.В. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної привабливості аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 102-106.
4. Бержанір І. А. Діагностика показників ліквідності підприємств. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України: колективна монографія / за ред. Слатвінського М.А. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 151–156 с.
5. Бондар М. І. Звітність підприємства : навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2016. 570 с.
6. Биба В. В., Лоза Т. В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 110-113.
7. Гулько В. І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств. *Фінансовий простір*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_1_1 (дата звернення: 16.09.2023)
8. Дегтярьова Ю. В. Роль інвестицій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. №12 (91). С. 61-64.
9. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб. К.: Каравела, 2012. 432 с.
10. Інвестиційна активність підприємств з виробництва продукції з високою доданою вартістю в умовах обмежених ринків: парадигма та механізми

забезпечення: монографія / Н. Ю. Брюховецька, І. П. Булєєв та ін.; НАН України, Ін-т економіки промсті. Київ, 2019. 388 с.

11. Кампо Г. М., Дочинець Н. М., Гаврилець О. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер. «Економіка». 2017. № 49. С. 150–158.

12. Конспект лекцій з дисципліни «Інвестиційний менеджмент». Державний університет телекомунікацій: вебсайт. URL: https://dut.edu.ua/uploads/l_1594_32191876.pdf (дата звернення: 01.09.2022)

13. Крилов Д. В. Значення та роль інвестиційних проєктів у діяльності підприємств та держави. *Вісник Запорізького національного університету*. Економічні науки. 2019. №3 (43). URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/84/67> (дата звернення: 01.09.2023).

14. Майорова Т. В. Аналіз інвестиційних проєктів у нових умовах господарювання. *Теорія інвестицій* : вебсторінка. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2011/4.pdf (дата звернення: 17.10.2023).

15. Медведєєв А. Ю. Сорокіна І. В. Економічна оцінка інвестицій: вебсайт. URL: <http://um.co.ua/1/1-7/1-77870.html> (дата звернення: 17.11.2023).

16. Методики проведення поглибленого аналізу фінансово - господарського стану підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань банкрутства (ДГУ) № 81 від 27.06.1997: вебсторінка. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97#Text> (дата звернення: 18.09.2023).

17. Набатова О. Ю. Чорненко О.С. Шляхи та напрямки поліпшення фінансової діяльності суб'єкта господарювання: вебсторінка. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/78.pdf (дата звернення: 19.09.2023).

18. Ольвінська Ю. О. Основні напрями підвищення ефективності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. №12. С. 166-171.

19. Ольвінська Ю. О. Напрями удосконалення механізму сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. Вип. 3. С. 117–123.
20. Офіційний сайт ПАТ «Мотор Січ»: вебсторінка. URL: <http://www.motorsich.com/ukr/>(дата звернення: 21.10.2023).
21. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-XII від 18.09.1991. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 01.09.2023).
22. Стадник В. В. Теоретико-методологічні основи інвестування розвитку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №1 (79). С. 60-69.
23. Статистичний щорічник України. Держ. служба статистики України.
24. Київ, 2019. 560 с.
25. Ткаченко А. М. Інвестиції – гарант ефективного управління господарською діяльністю суб'єкта господарювання. *Економічний вісник ДВНЗ "Український державний хіміко-технологічний університет"*. 2015. № 1. С. 115-118.
26. Ткаченко А. М., Плаксіна Є. М. Економічна сутність інвестицій. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2013. Випуск 1, Т.2. С. 99-102.
27. Ткаченко А. М., Плаксіна Є. М. Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка*. Полтава: ПолтНТУ, 2014. №2 (45). С. 7-12.
28. Ткаченко А. М. Запровадження інновацій – нагальне завдання сьогодення. *Науковий вісник Полтавського університету Економіки та торгівлі*. Серія «Економічні науки». 2020 р. № 1. С.17-25.
29. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
30. Фоміних В. І., Житникова Ю. В., Ванічкіна О. М. Проблеми оцінки кредитоспроможності вітчизняних підприємств та шляхи їх вирішення. *Молодий вчений*. 2017. С. 200-203.

31. Фещенко О. П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності. *Бізнес Інформ*. 2015. № 2. С. 229-236.

32. Шпортько Г. Ю., Козенкова Н. П., Козенкова В. Д. Оцінка інвестиційної привабливості промислового підприємства. Електронний журнал «Ефективна економіка». URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3550> (дата звернення: 30.10. 2023).